

2

2de jaargang nr. 2 apr-mei-jun 2004

natuurpunt

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt regio Schelde-Leie en Zwalmvallei

v.u. A. Benoet-Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Natuur tussen Leie Schelde en Zwalm

MEANDER

is het regionale contactblad voor de leden van de Natuurpuntafdelingen Schelde-Leie, Scheldevallei, Vlaamse Ardennen, Ronse en Zwalmvallei en voor de verschillende werkgroepen. Iedereen is welkom op onze activiteiten, ook niet-leden. Deelname aan wandelingen is steeds gratis en vrijblijvend

Lidmaatschap: Wie zich binnen onze regio aansluit bij Natuurpunt vzw krijgt automatisch ook driemaandelijks

MEANDER.

Ledenadministratie

Schelde-Leie: Arsène Benoet,
Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, tel.
09/386.38.95

Zwalmvallei: Marnic Vermeersch,
Langemunte 66, 9570 Lierde,
055/42.61.83

Redactie

Jo Buysse, tel. 09/385.52.89

email: jozef.buysse@pi.be

Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10

email: johan.cosijn@worldonline.be

Norbert Desmet, gsm 0494/65.33.91

Rik Desmet, tel. 09/386.46.63

email: desmet.rik@pi.be

Philip Vergeylen, tel. 09/361.26.80

email: philip.vergeylen@pi.be

Foto's worden bezorgd aan:

Frederik Vandaele: gsm 0472/90.58.07

email: frederik.vandaele@pandora.be

Werkten mee:

Arsène Benoet, J. Bruers, Jo Buysse, Tom Buysse, Johan Cosijn, Emiel De Jaeger, Rik Desmet, Norbert Desmet, Marie-France De Waele, Jurgen Dewolf, Rosy Dryoel, Anne Fobert, Nico Geiregat, Gunther Groenez, Bart Heirweg, Pierre Hubeau, Dries Hubrechts, F. Janssen, Filip Keirse, Leonard Le Clerck, Karsten Mainz, Luc Menschaert, Yvette Moerman, Gerard Mornie, Marcel Nachtergaele, Daniël Packet, Johan Rommelaere, Eddy Saveyn, Ivan Steenkiste, Koen Van Den Berge, Frederik Vandaele, Jan Van Everbroeck, Niko Van Wassenhove, Philip Vergeylen, G. Viskens, André Wandels, Marc Zwertvaegher.

Koffie en achtergrond p. 25: Ree door Philip Vergeylen.

Oplage: 2000

Gedrukt op cyclusprint 90g bij "Druk in de Weer" Gent.

3	Vier op een rij.
4	Zachtaardige reuzen.
8	De Kolibrievlinder
9	De Pyjamawants en de Zuringgrandwants.
11	Vlinderjaarverslag 2003.
12	Belevenissen bij torenvalkennestkast nr. 66.
13	Spreeuwenfamilie met kinderoppas.
14	Scholekster steeds vroeger in akkers.
16	Le City-Trip-Twitch Parisien.
	Kalender: uitneembaar katern.
17	Latijn en Grieks.
18	Vogelwaarnemingen dec.. 2003 - feb. 2004.
20	Onkruid vergaat niet.
23	Eenbes of eenappel?
24	Reeën in West-Vlaanderen.
25	Opsporing verzocht: Ree in het vizier.
28	JNM Leievallei.
29	Vernieuwde vogellijn van Natuurpunt.
29	Vroege vogels in 2004.
30	Vlaamse Ardennendag en VOC Lierde dankt.
30	Oproep vlinderwaarnemingen.
30	Goede voornemens.
31	Ook al gezien? en de Rode patrijs.
31	Braakballen pluizen.
31	We delen in de rouw.
31	De volgende Meander.

Vier op een rij

■ **Norbert Desmet**

Deze foto's met de laatste vier voorzitters op rij vergt wat uitleg: tijdens het ledenfeest van 28 februari heeft Jacques de voorzittersfakkel van Natuurpunt voor het gewest Schelde-Leie doorgegeven aan de schrijver van dit voorwoord. Jacques keert hiermee terug naar zijn vertrouwde post van algemeen secretaris, afdelingsvoorzitter, reservaatbeheerder en zoveel meer. We danken hem van harte voor de inzet als gewestvoorzitter. Gelukkig zet hij maar een stapje terug en blijft hij met zijn inzet en dossierkennis zijn opvolger ondersteunen.

De laatste grote activiteit uit onze kalender was de klavervierwandeling in Kluisbergen op 6 maart. Samen met Trage Wegen en Stichting O. Wattez maakte Natuurpunt kennis met de omgeving van de Beiaardbossen via veel bijna vergeten kleine wegen. Een geslaagde activiteit met ruime belangstelling van bijna 150 deelnemers die in vier themagroepen op een rustige manier konden genieten van de natuur. Daar zal Natuurpunt zich in de toekomst moeten profileren tegenover de grote wandelevenementen die het contact met de natuur op de teller vertalen en bij minder dan vijfhonderd deelnemers zich niet helemaal goed voelen. Op 6 maart gingen we op zoek naar de ziel van dit unieke landschap met gidsen die aan de wandeling een meerwaarde gaven op gebied van natuur, geschiedenis, landschapszorg en geologie. De uitgenodigde notabelen blonken uit door hun afwezigheid: het belang van trage wegen erkennen ligt blijkbaar gevoelig in verkiezingstijd. Een week later waren ze massaal aanwezig op de door de landbouw georganiseerde heksentocht... Het succes van deze namiddag is te danken aan een schare vrijwilligers, klaar om alle randactiviteiten, gaande van de wegwijzers tot de taarten, in goede banen te leiden. We hopen dat we op hen in de toekomst kunnen blijven beroep doen. De grote opkomst en ook de gemoedelijke sfeer achteraf steken ons een hart onder de riem om hiermee door te gaan. De gewaardeerde toespraak van Ulrich als erevoorzitter op zijn geïmproviseerd natuurlijk spreekgestoelte (een stevige houten blok) doen zijn basisideeën weer opleven: natuur bestuderen, beschermen en beleven.

Andere voorzitter, andere accenten. Door mijn weekendwerk als verpleger zal mijn aanwezigheid op de

activiteiten iets minder zijn. Nochtans hecht ik grote waarde aan een verscheiden aanbod van degelijke activiteiten voor een ruim publiek, gedragen door onze vele natuurgidsen. Daarin vind ik de ondersteuning van de werkgroepen belangrijk: het studiewerk vertaalt zich in het doorgeven van kennis naar de deelnemers aan onze wandelingen. Het onderstreept het belang van de bio-diversiteit en motiveert tot bescherming. Als we al eens op politieke tenen trappen dan is dat met dossierkennis en dit moet onze stem beter laten klinken.

Ieder heeft zo zijn stokpaardje en bij mij is dat Meander, ons contact- en informatiekanaal. Ik denk dat we met dit tijdschrift meer naar buiten kunnen komen. Misschien moeten we het met zijn allen nog wat promoten, aan de inhoud schaven, ter inzage leggen, een abonnement als geschenk? Vanuit de redactie zijn we gelukkig met het ruime aanbod aan artikels van onze eigen auteurs: ik ken geen afdeling waar de redactie zo verwend wordt!

Is de belangstelling voor de natuur op de terugtocht? Zo lijkt het althans of zo wil men het ons toch doen geloven. Van de politieke bewindvoerders verwondert dat ons niet maar het is ergerlijk dat daardoor ook de subsidies teruggeschroefd worden en dat knaagt aan onze werking. Voor het grote publiek is het ook steeds moeilijker om in het aanbod zijn weg te vinden nu allerlei grote en officiële organisaties een op het eerste zicht parallel programma gaan aanbieden. Natuur wordt gepopulariseerd en geconsumeerd. Dat moet ons stimuleren om kwaliteit te bieden, mensen bewuster de natuur te laten proeven en soepel op nieuwe trends in te spelen. Het valt me bij veel activiteiten op dat vaak jonge gezinnen aansluiten met kinderen, misschien op zoek naar meer uitleg over wat hun kleine mannen in de school aangereikt wordt rond natuur en wat zij met hun spontane belangstelling naar huis meeslepen. De belangstelling, en van daaruit het respect voor natuur en milieu, is groter dan men ons wil doen geloven, aan ons om de weg te tonen?

Tot slot, de Wielewaal, Natuurresevaten en nu Natuurpunt is een gedrevenheid van velen onder ons, ik wil dat verder zetten. De regel is dat zwaar werk, door veel schouders gedragen, lichter wordt: ik reken dus op jullie. Is een schouder te moeilijk dan is een ondersteunende hand ook welkom. De natuur heeft ons nodig om haar waarde te behouden en door te geven, juist... aan onze kinderen en kleinkinderen.

Zachtaardige reuzen

Andre Wandels

De titel, zachtaardige reuzen, lijkt paradoxaal. Denken we maar aan onze kindertijd, aan Klein Duimpje en de Reus. Die reus was allesbehalve een lief wezen. Er zijn maar weinig creaturen die het label reus opgekleefd krijgen die bij de mens op veel sympathie kunnen rekenen. Het is ook niet anders gesteld met de reus onder de wespen, de Hoornaar (*Vespa crabro*).

De meerderheid van de mensen beschouwen Hoornaars als zeer gevaarlijk en hun aanwezigheid leidt vaak tot schrik en zelfs paniek. Dit komt voort uit fel overdreven verhalen over aanvallende Hoornaars en de gevolgen van hun steek. "Zeven hoornaarstekken kunnen een paard doden, drie een volwassen man en twee zijn dodelijk voor een kind". Zulke volksverhalen, generaties na elkaar volgehouden, hebben ertoe bijgedragen dat Hoornaars zeldzaam zijn geworden, mede door het genadeloos vervolgen door de mens. Daardoor zijn deze dieren in vele regio's in Europa met uitsterven bedreigd.

De Hoornaar is de grootste Europese wesp; het vrouwtje meet 25 tot 35 mm; mannetjes en werksters zijn kleiner. Bij mannetjes hebben de antennes 13 segmenten, terwijl dit bij de vrouwtjes er slechts 12 zijn. Tevens is het mannelijk achterlijf samengesteld uit 7 zichtbare segmenten, terwijl dit bij vrouwtjes er slechts 6 zijn. Vrouwtjes zijn ook uitgerust met een ovipositor of legapparaat. De vleugels zijn oranjerood, het kopborststuk, achterlijf, poten en antennen niet alleen geel-zwart, maar ook duidelijk rood. De ogen zijn diep ingesneden en C-vormig, in een driehoek zijn 3 kleine ogen, de zogenaamde ocelli ingeplant. Men denkt dat deze dienen als horizon detectors.

Hoornaars behoren tot de Hymenoptera of Vliesvleugeligen. Ze zijn nauw verwant aan mieren en bijen die ook tot deze orde behoren. Hymenoptera betekent verenigde of samengevoegde vleugels of letterlijk getrouwde vleugels. "Hymen" is de god van het huwelijk en "ptera" betekent vleugels. De achtervleugels en de voorvleugels zijn verbonden met een rij fijne haakjes, "hamuli" genoemd.

Zoals de meeste nestbouwende insecten, zullen Hoornaars hun kolonie verdedigen indien deze door indringers bedreigd wordt. We kunnen twee gedragspatronen onderscheiden. Een eerste in de onmiddellijke omgeving van het nest (zo'n 3 à 5 m). Hier moet men ervoor zorgen dat men uit de aanvliegroute blijft,

bruske bewegingen en trillingen vermijden en zeker niet in het nest ademen. Buiten de onmiddellijke omgeving van het nest gedragen Hoornaars zich bijzonder vriendelijk en vluchten bij verstoring. Wetenschappelijk is aangetoond dat hoornaarstekken niet gevaarlijker zijn dan deze van honingbijen en andere wespen. Het is hun grootte en luid gebrom dat onnodige schrik inboezemt. Het bijengif is chemisch en toxicologisch heel goed onderzocht. LD50 -dit is de

De Hoornaar is de grootste Europese wesp. De meerderheid van de mensen beschouwen Hoornaars als zeer gevaarlijk en hun aanwezigheid leidt vaak tot schrik en zelfs paniek. Onterechte volksverhalen over zijn vermeende gevaarlijkheid hebben ertoe bijgedragen dat Hoornaars zeldzaam zijn geworden, mede door het genadeloos vervolgen door de mens. Het is hun grootte en luid gebrom dat onnodige schrik inboezemt...

letale dosis waarbij 50 % van de proefdieren (witte muizen) sterft na toediening- loopt op tot 6 mg gif per kg lichaamsgewicht voor bijengif. Rapporten van hoornaargif variëren van 10 mg/kg tot 90 mg/kg lichaamsgewicht, dat is zo'n 15 tot 1,7 keer zwakker dan van Honingbijen. Zoals dit bij bijen het geval is, is het gif van Hoornaars niet alleen bestemd voor het gebruik tegen gewervelden (zoals wij) alleen. Bijen verzamelen nectar, maar Hoornaars zijn insectenja-

gers. Een doorsnee bijenkast kan verschillende kilo's honing bevatten, en de bijen zullen hun nest verdedigen tegen zoetekauwen gaande van muizen, over Dassen tot Bruine beren en mensen.

Wanneer een bij steekt blijft de angel met het gifklier-tje achter, en het gifklier-tje blijft samentrekken. Hoornaars gebruiken hun angel om lastige insecten te doden. Zij moeten er spaarzaam mee omspringen omdat zij de angel steeds weer moeten gebruiken. Bij

maar werd geïntroduceerd vanuit Europa door de kolonisten. Hij belandde daar rond 1841 in de staat New York en verspreidde zich dan langzaam over het hele continent. Over de hele wereld zijn een tiental ondersoorten bekend.

Levenscyclus van een hoornaarkolonie

Op 24 april 2003 trof ik een koningin aan bij mij thuis in Wannegem. Een veertiental dagen later zag ik er nog een te Kwaremont. Wanneer de warme meidagen eraan komen ontwaken de koninginnen uit hun winterslaap. Zij werden in de voorbije zomer geboren en paarden met een mannetje. Ze hielden een winterslaap in rottend hout, in de grond, tussen isolatie enz. Zij kunnen glycerol produceren die de rol van antivriesmiddel vervult. Na het ontwaken, ondernemen ze verkenningsvluchten om een geschikte nestplaats en voedsel te vinden. Ze voeden zich met insecten en boomsappen. De soort nestelt bij voorkeur bovengronds zoals in nestkasten, onder daken, in boomholten, in schuren en soms ook in ruimten waar menselijke activiteit is.

Wanneer de koningin een nestplaats uitgekozen heeft start ze met de opbouw van de eerste cellen. Het nest is aan de onderkant altijd open. Het duurt ongeveer 17 tot 22 dagen vooraleer 5 larvale stadia doorlopen zijn. Wanneer ze volgroeid zijn spinnen de larven een fijne zijden draad waarmee de cel gesloten wordt. De hoornaarpop rust nu voor een periode van 13 tot 15 dagen. De jonge Hoornaar bijt zich dan een uitweg uit de cel. Werksters blijven nog 2 tot 3 dagen in het nest alvorens hun eerste vlucht te maken. Nadat 5 à 10 werksters zijn uitgekomen verlaat de koningin steeds minder het nest. De werksters nemen de foerageertaken over. Deze zijn kleiner (18 tot 25 mm) dan de koningin (35 mm) en leven slechts 3 à 4 weken. Uiteindelijk wordt de koningin nestgebonden en verlaat het nest niet meer. Met de koningin veilig in het nest geborgen is de gevaarlijkste periode voor de kolonie voorbij. Ze houdt zich nu enkel nog met het voortplantingsproces bezig en dit zal zo blijven tot het einde van het seizoen. In september of ten laatste in oktober vallen de volken uiteen. Naarmate de kolonie groeit verhoogt het aantal werksters. Zij werken onvermoeibaar door: voedsel, nestmateriaal en water verzamelen. Zelfs gedurende windvrije nachten met voldoende luchtvochtigheid wordt gefoerageerd. Net zoals nachtvlinders worden Hoornaars aangetrokken en verblind door felle lichten. Dit is de oorzaak dat ze tegen vensterramen botsen. Ze raken echter vlug weer

Hoornaar

foto: Koen Van Den Berge

iedere steek wordt 0,16 à 0,19 mg gif ingespoten (droge massa). Eigenlijk moeten wij meer oppassen voor een bijensteek. Toch moet gezegd dat een hoornaarsteek 5% acetylcholine bevat, welke het pijngevoel versterkt.

De Hoornaar komt in geheel Europa voor maar is nooit gevonden boven 63° NB. We treffen ze ook aan in Azië, de Verenigde Staten, Canada en Madagascar. In de USA is de Hoornaar oorspronkelijk niet inheems

georiënteerd en vertrekken terug wanneer het licht gedoofd wordt. Hoornaars kunnen nog goed vliegen bij een verlichtingssterkte van 0,01 Lux, het menselijk oog is dan volledig hulpeloos. (Bij volle maan en heldere hemel bedraagt de verlichtingssterkte 0,25 Lux). Op warme zomerdagen bevochtigen de werksters de buitenkant van het nest met water. Zo ontstaat klimatisatie doordat het water verdampt door warmte die onttrokken wordt aan het nest.

Als bouw materiaal voor het nest wordt vermolmd hout gebruikt zodat de kleur van het nest veelal geelbruin tot roodbruin is. Typerend voor de buitenkant van het hoornaarsnest zijn de schelpvormig aangezette omhulsels. De ingang van het nest ligt aan de onderzijde en blijft steeds open. Hierdoor vallen de uitwerpselen van de dieren naar beneden, waardoor een latrine onder het nest ontstaat. Het nest kan opvallend gestreept zijn, waarbij iedere kleurstreep pulp vertegenwoordigt van een bepaalde boomsoort. Het speeksel van de wespen dient als bindmiddel voor de papiermassa.

Voedselvoorziening en ontwikkeling van het nest

Hoornaars zijn eigenlijk predatoren die een waaiër aan insecten vangen. Zij rukken de prooien uiteen met hun sterke kaken. Alleen het borststuk met de proteïnerijke vliegspiermassa wordt meegenomen als vleesballetjes naar het nest. De balletjes worden fijngekauwd en de massa wordt dan uitgebraakt en aan de larven gevoerd.

In periodes van guur weer worden de werksters gevoed met suikerachtige vloeistof die door de larven wordt uitgescheiden. De larven vormen een levende voedselbron die kan helpen om de kolonie in balans te houden. Deze vorm van voedseluitwisseling tussen enkelingen wordt "trophalaxie" genoemd.

Wanneer de larven hongerig zijn produceren zij een geluid. De koningin heeft meer eiwitrijk voedsel nodig dan de werksters om haar eierstokken aan te zetten tot eiproductie. De actieve werksters hebben meer nood aan koolhydraten. Dit bestaat meestal uit boomsappen van beschadigde bomen, gewoonlijk eiken, esdoorns, maar ook fruitbomen. Zo trof ik in september Hoornaars aan op een perelaar, een leivorm (Beurré Lebrun). Ze kwamen drinken van een kleine boomwonde. Tot een viertal exemplaren waren aanwezig. Er werd wel getwist wie mocht drinken. Daarvoor gaan de wespen hoog op hun poten staan en trillen met de vleugels. Als dit niet helpt volgt een handgemeen en worden de kaken opengesperd. Meestal is dit voldoende en kan de overwinnaar rustig

Hoornaar

foto: Gerard Mornie

drinken. Er wordt als aanvulling ook sap van rijpe vruchten zoals appels, peren en pruimen gegeten. Op mijn composthoop lagen rijpe tomaten en die waren ook heel erg in trek. Hoornaars verwijderden zich tot 1500 m van hun nest. In de periode vanaf midden augustus tot midden september bereikt de hoornaarkolonie haar hoogtepunt. Het nest kan dan 400 tot 700 wespen bevatten en is dan ongeveer 60 cm hoog. De koningin legt nu eieren waaruit mannetjes, ook darren (nietsdoeners) genoemd, en koninginnen geboren worden.

Paring en overwintering van de nieuwe koninginnen.

Het verschijnen van de nieuwe koninginnen en darren luidt de ineenstorting van de kolonie in. Geleidelijk aan negeren de werksters de oude koningin en zij verlaat eventueel totaal uitgeput van het eileggen het nest en sterft.

De werksters zijn nu volop bezig met het voeden van de nieuwe koninginnen. Deze moeten de nodige reserves aanleggen om te overwinteren. Op mooie

herfstdagen zwermen de individuen (darren en koninginnen) die voor de volgende generatie moeten zorgen, uit om te paren. Kort na de paring sterven de darren terwijl de jonge koninginnen op zoek gaan naar een geschikte overwinteringsplaats. Begin november sterven ook de laatste werksters en stopt de gehele activiteit. Oude nesten worden het volgende jaar nooit hergebruikt. Vele van de jonge koninginnen komen de winter niet door omdat ze ten prooi vallen aan insecteneters en schimmels.

Hoornaars verdienen bescherming

Een grote hoornaarkolonie kan per dag tot een halve kilo lastige en schadelijke insecten aan het jonge broed voederen. Als we het lage gewicht van vliegen, muggen, wespen... in aanmerking nemen, is het duidelijk dat dit om een enorm aantal insecten gaat. Hoornaars vangen enkel levende prooien, onder geen enkele omstandigheid worden kadavers aangeraakt. 's Nachts vangen Hoornaars veel insecten die in het donker actief zijn en waarvan vleermuizen de enige andere predatoren zijn.

Je kan Hoornaars de toppredatoren noemen van de insectenwereld, vergelijkbaar met de roofvogels in de vogelwereld. Tuinmannen en bosbouwers moeten zich gelukkig prijzen met een hoornaar in de omgeving. De prooien bestaan voor 90 % uit vliegen en af en toe een Honingbij. Bijdeskundigen schatten dat het effect van Hoornaars voor bijenkorven verwaarloosbaar is. In het laatste Natura nummer van 2003 staat in een arti-

kel vermeld dat Hoornaars gevestigd tussen andere bijenkorven de bijen volkomen ongemoeid laten.

Het wordt hoog tijd dat er iets ondernomen wordt om deze prachtige insecten te beschermen. Daarom is het noodzakelijk dat alle natuurlijke nestmogelijkheden, zoals dode of holle bomen onaangeroerd blijven. Men kan ook kunstmatige nesten creëren.

De bereidheid om deze insecten in zijn buurt toe te laten moet worden verhoogd.

In Duitsland zijn deze dieren wettelijk beschermd sinds 1987. Dat het daar menens is moge blijken uit het feit dat de boetes daar kunnen oplopen tot €50.000!

Het werk van vele jaren van beschermingsmaatregelen werpt zijn vruchten af: in bijna alle gevallen hebben deze maatregelen positieve invloed gehad op de populaties.

Misschien wordt het hier ook stilaan tijd om deze insecten de nodige bescherming te geven. Vooral het zover is zullen echter tal van vooroordelen uit de wereld moeten verdwijnen.

Geef een origineel geschenk: een abonnement op Natuurpunt.

Laat je vrienden kennismaken met veel leesplezier over de wondere wereld van de natuur en schenk hun een abonnement op Natuurpunt. Het is niet duurder dan een beetje bloementuil en je vrienden hebben er een jaar vol plezier aan. Zie hieronder voor de verschillende formules.

Hernieuwing lidmaatschap Natuurpunt in 2004

Oproep: Mocht je je lidmaatschap van Natuurpunt nog niet betaald hebben dan vragen we je met aandrang dit nu te doen. Leden uit de **regio Schelde-Leie** betalen **op rek.390-0621301-71 van Benoot-Moerman**, Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze. Woon je in de regio **Zwalmvallei** dan betaal je op **rek. 001-3426660-17** van Natuurpunt Zwalmvallei, Langemunte 66, 9570 Lierde. **Vermeld de juiste formule a.u.b.**

■ **Formule 1:** Lid van Natuurpunt: je betaalt **€17,50**. Hiervoor ontvang je **Natuur.blad**, het nationaal tijdschrift evenals het regionale tijdschrift **Meander**.

■ **Formule 2:** Je betaalt **€26** en je ontvangt viermaal per jaar **Natuur.blad**, **Natuur.oriolus** (het ornithologische tijdschrift) en **Meander**.

■ **Formule 3:** Je betaalt **€26** en je ontvangt viermaal per jaar **Natuur.blad**, **Natuur.focus** (natuurstudie en -beheer) en **Meander**.

■ **Formule 4:** Je betaalt **€32** (i.p.v. €34,5) en je ontvangt **Natuur.blad**, **Natuur.oriolus**, **Natuur.focus**. en **Meander**.

■ **Formule 5:** Als lid van Natuurpunt, maar woonachtig buiten de afdelingsregio van de afdelingen Zwalmvallei/Vlaamse Ardennen/ Schelde-Leie/ Scheldevallei en Ronse kan je het regionaal tijdschrift **Meander** ontvangen mits de betaling van **€7.50**.

De Kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*)

Marc Zwertvaegher/iwg

De Kolibrievlinder is een dagactieve nachtvlinder en is in onze streken bekend als een regelmatige trekvlinder. Het verschil tussen dag- en nachtvlinders zit in de sprieten. Dagvlinders hebben op het uiteinde van die sprieten een knots. De nachtvlinders missen deze knots en hun antennes zijn meestal dun en draadvormig of geveerd. Eveneens is er in rustperiode een verschil merkbaar in de houding van de vleugels. De dagvlinders houden hun vleugels verticaal boven hun lichaam, terwijl nachtvlinders in rust hun vleugels horizontaal houden en daarbij met de voorvleugel de achtervleugel bedekken. Dagvlinders vliegen alleen overdag en de meeste nachtvlinders vliegen 's nachts. Maar deze laatste stelling gaat niet op voor alle nachtvlinders, daarom spreekt men over dagactieve nachtvlinders.

De Kolibrievlinder, ook wel Meekrapvlinder genoemd, behoort tot de familie der Pijlstaarten (Sphingidae). Ze hebben de naam Pijlstaarten gekregen omdat de rupsen van deze familie allemaal een soort staartje bezitten. De

milie de verwijzing naar de kolibrie in zijn naam gekregen. Waarschijnlijk omdat hij, in tegenstelling tot zijn andere familieleden, overdag gezien kan worden. Maar deze vlinder vliegt niet enkel overdag maar ook 's nachts, bij regen, bij mist en bij relatief lage

Pijnamantzen

foto Johan Rommelaere

Kolibrievlinder

foto Ivan Steenkiste

temperaturen. Jan Pauwels zag op 14 juni een Kolibrievlinder in zijn tuin in de regen nectar zuigen op kamperfoelie en verbenen. Ook Darline Kempeneer zag op 5 oktober 2003 omstreeks 8 uur 's morgens een

Kolibrievlinder haar huis passeren. Darline schrijft verder dat de temperatuur ongeveer 11 °C bedroeg en dat het zeer regenachtig weer was met flinke regenbuien.

Deze vlinders mijden echter de echt hoge temperaturen. Op warme zomerdagen worden ze het meest 's morgens of pas in de late namiddag gezien. Ook hebben ze de neiging als ze een goede nectarbron gevonden hebben, enkele dagen na elkaar op ongeveer hetzelfde tijdstip van de dag naar deze plaats terug te keren.

Kolibrievlinder

foto Gunther Groenez

Hun voorkeur gaat uit naar nectarrijke bloemen zoals vlinderstruik, tabaksbloem, kamperfoelie, verbenen en phlox.

De groene rups is te vinden op walstro. De rups heeft twee lengtestrepen en veel witte stippels. De onderste lengtestreep is lichtgeel. De bovenste is wit en mondt uit in het blauwzwarte staartje met een oranje punt.

De Kolibrievlinder is een trekvlinder. Deze vlinder overwintert als adult en kan onder normale omstandigheden in onze streken de winter niet overleven.

In de literatuur zijn er meldingen van vlinders die in de late herfst grotten, schuren, stallingen en spleten in bomen inspecteren op zoek naar een overwinteringsplaats. Waarschijnlijk zullen enkele individuen, die een ideale plaats gevonden hebben, toch de winter doorkomen.

vlinders van deze familie zijn allen grote, stevig gebouwde vlinders die snel kunnen vliegen. De meeste pijlstaartvlinders bezitten ook een lange roltong en net als een echte kolibrie zuigen deze vlinders, terwijl ze ter plaatse vliegen, de nectar uit de bloemen. Toch heeft enkel de *Macroglossum stellatarum* uit de pijlstaartfa-

Zuringrandkwants

foto Johan Rommelaere

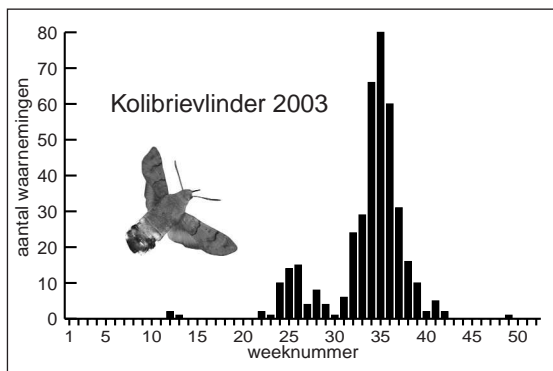
De vlinders gezien op 18 maart, 19 maart en 13 april 2003 (M. Zwertvaegher, D. Kempeneer en C. Bruggeman) zijn waarschijnlijk vlinders die niet zo ver hier vandaan in overwintering gegaan zijn en bij de eerste warme dagen zijn uitgevlogen.

Gunther Groenez schreef me dat hij op 2 december 2003 nog een Kolibrievlinder zag in de productiehal van een bedrijf te Waregem. Hij zelf kon de vlinder niet vangen om hem de vrijheid terug te geven, maar misschien vindt dit exemplaar na de winter zelf wel de uitgang.

In de onderstaande grafiek merken we, naast de hierboven aangestipte overwintersaars, 2 generaties op. Een eerste generatie bestaande uit de trekkers vanaf week 22 tot en met week 30. De eerste vlinder van deze trekkers werd op 28 mei opgemerkt door Jacques Vanheuveerswyn in een tuin te Asper.

De laatste van deze trekkers werd genoteerd door Walter De Smet op 23 juli in de Albertpolder te Assenede.

De nakomelingen van deze trekkers, aangevuld met nog meer 2de generatie trekkers, krijgen we dan vanaf week 31 tot en met week 42 (half oktober). Gedurende de laatste week van augustus (week 35) werden de meeste

Kolibrievlinders opgemerkt.

Met andere jaren kan ik 2003 niet echt cijfermatig vergelijken, omdat de vlinderwerkgroep slechts de laatste 2 jaren gegevens van nachtvlinders bijhoudt. Merk ook op dat door de samenwerking van de vlinderwerkgroep Meetjesland met de Invertebratenwerkgroep Schelde-Leie er met vlindergegevens van beide regio's gewerkt wordt.

2003 was echter een uitstekend jaar voor de Kolibrievlinder en we ontvingen niet minder dan 384 waarnemingen. Ook een andere pijlstaartvlinder: de Windepijlstaart werd regelmatig waargenomen. Van de Ligusterpijlstaart werden er rupsen gevonden en verder kregen we nog meldingen binnen van Populierpijlstaart en Lindepijlstaart.

De Pyjamawants en de Zuringgrandwants

■ J. Rommelaere, G. Viskens, J. Bruers, F. Janssen (KAVE)

Wantsen kunnen, zelfs bij de meeste entomologen, niet op een grote populariteit rekenen. Onbekend maakt echter onbemind. De invertebratenwerkgroep Lampyris regio Schelde-Leie is daarom in samenwerking met de Koninklijke Antwerpse Vereniging voor Entomologie (KAVE) begonnen aan een inventarisatieproject van 2 soorten wantsen waarvan hieronder een korte beschrijving.

De Pyjamawants (*Graphosoma lineatum*)

De Pyjamawants is (in tegenstelling tot de meeste andere soorten wantsen) in het veld heel gemakkelijk op het zicht te herkennen aan zijn kleurenpatroon: het diertje is heel opvallend rood met zwart (tot donkerblauw) gestreept in de lengte. Verder zijn de uitstekende randen ter hoogte van het achterlijf (connexivum) afwisselend rood en zwart geblikt. De onderzijde van het lichaam is zwart gestipt.

Je zou kunnen denken dat dit opvallende uiterlijk de Pyjamawants tot een gemakkelijk te vinden prooi voor haar vijanden maakt. Deze kleurencombinatie heeft in de dierenwereld echter een signaalfunctie en wordt door predatoren herkend als: "Pas op! Ik ben niet eetbaar én giftig!". De Pyjamawants beschikt, net als de meeste wantsen, aan de onderzijde van haar lichaam over twee duidelijk zichtbare openingen die in contact staan met stinkklieren. Wanneer ze aangevallen wordt door een predator kan ze langs deze weg een bijtende, giftige en stinkende vloeistof afgeven die de eetlust van haar belager spoedig bederft. Deze zal het zwart-rode streepjespatroon in het vervolg associëren met deze onaangename ervaring en de Pyjamawantsen met rust laten.

Levenswijze

De meeste kans om een Pyjamawants te zien, heb je in de maanden mei, augustus en september. Er zijn echter meldingen uit de hele periode van mei tot november.

De geelachtige eitjes worden in pakketjes aan de onderzijde van de bladeren van de waardplant afge-

zet. De eitjes ontluiken na iets meer dan een week. De jonge Pyjamawantsen doorlopen vervolgens vijf vervellingsstadia (instars). Jonge exemplaren missen het typische streepjespatroon en zijn dus moeilijker te herkennen.

Pyjamawantsen tref je vrijwel uitsluitend aan op schermbloemigen als Fluitenkruid, Zevenblad, wilde Peen of wilde Pastinaak, waar ze met hun steeksnuit sappen uit de planten of de zaden zuigen.

Deze wantsen zoeken duidelijk plekjes met een warm microklimaat op, zoals spoorwegbermen, wegbermen, mijnterrils en tuinen. Op geschikte plaatsen kunnen ze in grote aantallen voorkomen. Vaak zijn dan ook parende dieren te zien. We hebben nog geen gegevens over de wijze waarop ze overwinteren.

Voorkomen in België, een symptoom van "globale opwarming"?

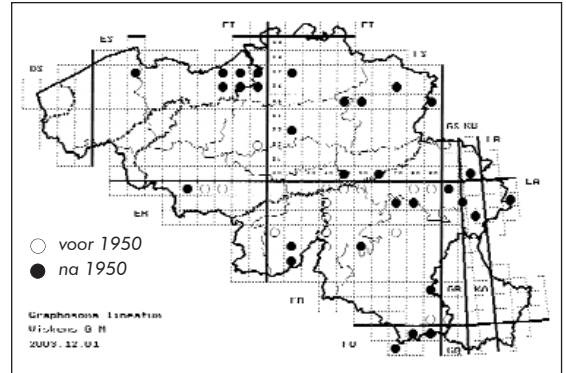
Alles wijst erop dat deze soort sinds enkele decennia haar verspreidingsgebied naar het noorden aan het uitbreiden is, een verschijnsel dat bij veel andere plant- en diersoorten kan waargenomen worden. Dit fenomeen wordt in verband gebracht met de globale opwarming van het aardoppervlak. Zo werd b.v. vastgesteld dat 385 plantensoorten de laatste 10 jaar gemiddeld 4 en een halve dag vroeger beginnen te bloeien.

De oude 'Boom- en Bodemwantsentabel' van Rop Bosmans uit 1975 meldt nog dat de soort niet in Vlaanderen voorkomt. Gaby Viskens en Jos Bruers onderzochten verschillende collecties en verzamelden data via de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie, de Koninklijke Antwerpse Vereniging voor Entomologie en de Vereniging voor Insectenliefhebbers Atalanta. De gegevens werden op een verspreidingskaartje geplaatst. Hieruit blijkt eveneens dat de Pyjamawants vóór 1950 in ons land enkel in Wallonië te vinden was.

In 2002 zijn we vanuit de werkgroep Lampyris begonnen met een bescheiden inventarisatieproject in samenwerking met Natuurpunt. Uit de meldingen blijkt dat de soort ondertussen in de geschikte biotopen vrij algemeen voorkomt in Vlaanderen. Opvallend is echter het totaal ontbreken van meldingen uit de kuststreek en een groot deel van West-Vlaanderen en de Noorderkempen. Nochtans moeten er in deze streken veel geschikte warme biotopen met schermbloemigen voorkomen.

Merkwaardig is dan weer de waarneming door

Geert Spanoghe. In augustus 2000 nam hij aan boord van het onderzoeksschip Belgica, op ca. 70 km (!) buiten de kust, een grote zwerm van verschillende soorten insecten waar, waaronder talrijke Pyjamawantsen. Vermoedelijk werden deze dieren op een sterke luchtstroom de Noordzee in gedragen om toevallig een rustplaats op de Belgica te vinden. Met dank aan Gaby Viskens, Jos Bruers en Frans

De Pyjamawants in België

Janssens van de Koninklijke Antwerpse Vereniging voor Entomologie voor de toestemming tot publicatie (copyright auteurs). Onze eigen gegevens zijn nog niet opgenomen.

Pyjamawantsen in de Vlaamse Ardennen!

Op 14 augustus 2003 werden tijdens een wandeling van Lampyris 73 exemplaren waargenomen langs het Bos ten Hotond.

De Zuringrandwants (*Coreus marginatus*)

Op vraag van Gaby Viskens van de Koninklijke Antwerpse Entomologische Vereniging zijn ook meldingen van een andere wants nml. *Coreus marginatus* welkom (familie Coreidae; randwantsen).

Randwantsen zijn herkenbaar aan het achterlijf met sterk verbrede zijranden. Deze randen steken onder de vleugels uit en vormen het "Connexivum". Ze hebben in tegenstelling tot de Pentatomidae waartoe de Pyjamawants behoort 4-ledige sprietten. De sprietten zijn ongeveer half zo lang als het lichaam. Het eerste lid is verdikt. Tussen het derde en vierde lid zit een ring. Ze zijn meestal groter dan 1 cm.

De Zuringrandwants is een veel minder opvallende verschijning dan de Pyjamawants en voor wie er

niet mee vertrouwd is veel moeilijker te herkennen in het veld.

De kenmerken waarmee men ze met zekerheid kan determineren zijn echter met een goede plantenloop te onderscheiden. Een typisch kenmerk voor de soort zijn de 2 kleine dorens tussen de sprieten. De soort is tabaksbruin van kleur. Het connexivum is eirond verbreed met geeloranje vlekjes en zwartgepunteerde banden. Een goede beschrijving vindt u in de Determineersleutel voor Belgische Randwantsen (G. Viskens, J. Bruers, F. Janssens en N. Thys, 2002 p.19).

Vorkomen

Deze soort wordt beschreven als zeer algemeen. Er is echter geen verspreidingskaart voor Vlaanderen voorhanden om dit te staven. De vermelding "zeer algemeen" moeten we vermoedelijk nuanceren als zeer algemeen in bepaalde geschikte biotopen. Het lijkt dan ook zinvol door middel van een inventarisatie wat meer tastbare gegevens te verzamelen over de verspreiding van deze soort.

Zuringrandwantsen kan u aantreffen op zonnige plaatsen op o.a. zuring, rabarber en bramen. Ze komt ook in moestuinen voor.

Waarnemingen? Opsturen!

Waarnemingen van Pyjamawantsen en/of Zuringrandwantsen kan je sturen naar: Invertebratenwerkgroep Lampyris, Hotondstraat 2, 9600 Ronse; lampyris.anne@pandora.be of Johan Rommelaere, Trekweg 71, 9030 Gent J.Rommelaere@pi.be.

Waarnemingsformulieren en meer info zijn te vinden op de website van Lampyris:

<http://users.pandora.be/lampyris/lampyris>. Info over het randwantsenproject vindt u op: <http://users.Pandora.be/gabyviskens/publicat/Belgium/coreidae/index>.

Bibliografie:

- J. Bagnée en al., 2003: Liste des punaises de Belgique (Hemiptera, Heteroptera) in: Bulletin S.R.B.E. / K.B.V.E. 139 PP. 41-60.
- H. Bellman, 1999: Tirion insectengids.
- R. Bosmans, 1975: Boom- en bodemwantsentabel.
- M. Chinery, 1998: Nieuwe insectengids.
- L. Fobert, 1994: Een streepwants. (Graphosoma

Lineatum) in de Vlaamse Ardennen. In: Entomo-info, Jg. 5, nr. 4, pp. 115-116.

■ L. Fobert, 1996: Graphosoma Lineatum. In: Entomo-info, Jg. 7, nr 3 p. 107.

■ A. Moorehead, 1972: Darwin en de Beagle.

■ N. Thys, Cursus kevers & wantsen, Natuurpunt educatie. Onuitgegeven.

■ G. Viskens, J. Bruers, F. Janssens, N. Thys, 2002: Determineersleutel voor de Belgische Randwantsen (Coreidae). Uitgave Natuurpunt.

Vlinderjaarverslag 2003

De samenwerking tussen Lampyris en de Vlinderwerkgroep Meetjesland resulteerde in een eerste gezamenlijke uitgave van een vlinderjaarverslag.

Het verslag telt 127 blz. en is onderverdeeld in 3 grote delen. Het eerste deel bevat algemene inlichtingen met eveneens een uitvoerig overzicht van de weeromstandigheden. In het tweede deel worden de dagvlinders besproken en het derde deel is voorbehouden voor de nachtvlinders.

Dit vlinderjaarverslag 2003 is vanaf begin april te verkrijgen, voor de prijs van €6,00, bij J. Vanheeuverswyn te Asper (09/324.09.42), G. Groenez te Oudenaarde (0486/16.74.30) en A. Fobert te Ronse (055/21.01.37).

Gelieve echter vooraf deze personen te contacteren (telefonisch of per e-mail) om een afspraak te maken voor het afhalen.

Per post kan men dit jaarverslag eveneens bekomen bij Chris Bruggeman (09/377.71.40) of chris.bruggeman@belgacom.be. Er is dan echter een verzendingskost van €2,00.

Het vorige jaarverslag van de vlinderwerkgroep Meetjesland is gratis te downloaden van op de website van Lampyris: <http://users.pandora.be/lampyris/lampyris/vlinderjaarverslag.htm>

Belevenissen bij Torenvalkennestkast nr. 66

■ Daniël Packet

In 1988 ben ik gestart met een torenvalkenproject tussen Schelde en Leie en een stuk van de Vlaamse Ardennen. In al die jaren is er een schommelend aantal nestbakken geweest tussen 95 en 106.

Het was dan ook leuk om in het gezichtsveld van de woonkamer een nestkast te kunnen ophangen met de goedkeuring van mijn buurman-landbouwer.

Veel keuze was er niet. Bij het knotten van een wilg is de centrale spil blijven staan en daar kon **nestbak 66** aan bevestigd worden.

In het voorjaar van 1989 werd nieuwsgierig uitgekeken naar de eerste huurders en inderdaad, op 2 maart zat een mannetje Torenvalk op de nestbak maar werd al vlug lastig gevallen door Eksters, later bijgestaan door kraaien, maar de vogel liet zich niet intimideren en enkele dagen later was ook een vrouwtje in de buurt. Dit was het moment voor het mannetje om met acrobatische duikvluchten en trillende vleugelslagen de weg te wijzen naar het bruidsnest en met succes! Het vrouwtje liet zich verleiden tot een eerste bezoek aan de huurwoning.

Blijkbaar werd een contract gesloten want de vogels waren de volgende dagen steeds in de omgeving en het mannetje stond meestal in de deuropening op wacht om eventuele andere huurkandidaten op afstand te houden.

Later werd het geringde vrouwtje gecontroleerd: ze was in 1988 geboren te Gaurain (Henegouwen) en op 25.06.89 werden haar 4 jongen geringd.

In 1990 is er opnieuw een koppel dat op 15.04 reeds begon aan de eerste broedzorg.

Het verontrustte mij dat rond 1 mei het mannetje geen prooien meer kwam aanbrengen voor het broedende vrouwtje. De vrees werd bevestigd toen het vrouwtje geregeld in de vliegopening stond i.p.v. te broeden. Bij controle waren de 5 eieren koud, ze werden verwijderd. Pas veel later vernam ik dat een jager een Torenvalk had afgeschoten langs de spoorweg te Zulte (500 m van de nestplaats) waarna hij die wegstopte in de grachtkant.

Hiermee had ik een verklaring voor het familiedrama. Maar op 20 mei was er een nieuwe koppelvorming met slechts 3 eieren (nalegsel) en er werden uiteindelijk 2 jongen geboren.

In 1991 was er enkele weken balts maar tot een broedgeval kwam het niet.

In 1992 was ik bij de controle van het vrouwtje aange-naam verrast want ik had haar reeds in de hand gehad toen ik haar het jaar voordien ringde in een nestkast te Zulzeke (Ingelbos). Dat deze vogel aan mijn achterdeur kwam wonen en mij liet meegenieten van haar familie-leven, voelde ik aan als een "dankjewel" voor de aangeboden nestgelegenheid. Op 1 juli werden 5 jongen geringd.

Van 1993 tot 1996 werden respectievelijk 6 en 3 maal 5 jongen geboren.

In 1997 kwamen opnieuw 2 bekenden op bezoek: Het vrouwtje was het jaar voordien door mij als nestjong geringd te Merendree en het mannetje had ik in 1993 geringd in een nestbak te Nazareth. Ze brachten samen 5 jongen groot.

In 1998 was het rustig: geen Torenvalken te bespeuren.

In 1999 kwam opnieuw een bekende op bezoek: het vrouwtje was in een nestkast te Nazareth geringd (1998) en ze bracht 5 jongen groot.

Van 2000 tot 2002 werden respectievelijk 5, 5 en 4 jongen opgekweekt.

Het vrouwtje dat in 2003 3 jongen grootbracht werd ondertussen op 11.10.2003 in Frankrijk gedood door een trein.

In totaal zijn er uit nestbak 66 gedurende 15 broedseizoenen 59 jonge Torenvalken de wijde wereld ingetrokken. Een merkwaardige vaststelling is wel dat er ieder jaar een ander koppel in nestbak 66 kwam wonen.

Bij de felle storm van 31 januari II. is de nestboom gesneuveld, maar geen nood, mijn buurman stelde

voor een telefoonpaal te plaatsen en dit gebeurde op "vrijdag de 13de" februari (zonder ongelukken) en op 18 februari neemt een koppel zijn intrek in de nieuwe huurwoning. Zondagmorgen 22 februari groot alarm: een vreemd mannetje doet verwoede pogingen om de nestkast in te palmen. Met spectaculaire duikvluchten probeert hij het mannetje uit de kast te jagen terwijl het vrouwtje vanop een geknotte wilg het schouwspel gadeslaat. Af en toe gaat het mannetje naast het vrouwtje op de knotwilg zitten als wil hij haar geruststellen en zijn trouw betuigen. Voor de indringer is dit het geschikte moment om tot handtastelijkheden over te gaan waarbij de mannetjes enkele keren vechtend over de grond rollen terwijl het vrouwtje ongemoeid wordt gelaten. Deze strubbelingen hebben een uur geduurd waarna de belager is afgedropen en de rust weer was hersteld.

Nestkast nr. 66 heeft mij reeds veel natuurgenet geschenken.

Met bijzondere dank aan mijn buurman Pierre.

Spreeuwenfamilie met kinderoppas!

Daniël Packet

Sedert vele jaren hangt in onze tuin een nestkast voor Spreeuwen waarin telkens tweemaal gebroed wordt. Groot was mijn verwondering toen vorige week een juveniele vogel uit de nestkast kwam aangevlogen met een drekpropje (uitwerpselen in een vlies verpakt) in de snavel en neerstreek op het gazon. Daar werden wat verdroogde grashalmen bijeengeraapt om er vervolgens mee naar de nestkast te vliegen.

Ik had gemerkt dat de vogel geringd was: wellicht een jong uit het eerste broedsel dat begin mei geringd werd. Deze week heb ik het tweede nest geringd en inderdaad in de nestkast lag abnormaal veel nestmateriaal en het was er bijzonder proper, wat niet altijd het geval is in een spreeuwnestkast.

Dit tafereeltje heb ik verschillende dagen na mekaar zien gebeuren. De vogel hielp niet met het aanbrengen van voedsel. Nooit heb ik ergens over Spreeuwen gelezen dat jongen van het eerste nest meehelpen bij de oppas van de jongen van het

Spreeuw

foto: Gerard Mornie

tweede nest en dat zal ook wel uitzonderlijk zijn. Zo zie je maar dat een spreeuwenkast in de tuin tot boeiende tafereeltjes kan leiden. Daarnaast verrichten ze heel wat nuttig werk in het gazon. Spreeuwen voeden zich het overgrote deel van het jaar met "emelten". Dit zijn de larven van Langpootmuggen die een gans jaar in de bodem leven en zich voeden met de wortels van planten. Veel emelten in je gazon kunnen zorgen voor plekken waar het gras afsterft.

Bezorg de Spreeuw een nestkast en zij zal instaan voor het onderhoud van je gazon. Voor de doe-het-zelvers: een spreeuwenkast is tweemaal zo groot als een mezenkast met een vliegopening van 5 cm. Proberen... en je hebt een boeiend leventje meer in je tuin!

Bezoek onze website met bijna dagelijks nieuwe gegevens over natuur in onze streek.
<http://users.skynet.be/wielewaal>

Scholekster steeds vroeger in akkers

Niko Van Wassenhove

Voor dit artikel maak ik gebruik van mijn eigen waarnemingen (274), de waarnemingen van het archief van de 'Stern' (1977- 1996: 1190 waarnemingen) aangevuld met waarnemingen uit het boek 'Zijn er nog Vogels' van Luc Menschaert. Ze komen alle uit de gemeenten De Pinte, Nazareth en Zwijnaarde (de Scheldevallei van de brug van Gavere tot Zwijnaarde en de E17 waterplassen), in het artikel omschreven als 'ons gebied'. Wat mij opviel gedurende 15 jaar "Scholeksters waarnemen" is dat mijn eerste Scholekster van het jaar steeds vroeger komt (zie grafiek op p. 15). In dit artikel zoek ik verklaringen.

Bonte pieten worden ze in Nederland ook wel genoemd. Het zijn zwart-witte vogels met een opvallende oranje snavel en ze zijn helemaal niet verlegen voor een luidruchtige roep meer of minder. Men kan ze dan ook van ver horen, zowel in vlucht als op de grond. Het roepen vanop de grond, tepiet-ceremonie genoemd, is het gezamenlijk roepen van een paartje of kleine groepjes, allemaal met de snavel naar de grond gericht en met een versnellende en samensmeltende roep. De Scholekster laat zich gemakkelijk van dichtbij gadeslaan en deze tepiet-ceremonie zie ik bijna jaarlijks aan de Callemoeie te Nazareth. Op het moment dat ik dit neerschrijf zitten er daar 11 Scholeksters (11 maart '04). Scholeksters kunnen vrij oud worden en wanneer ze hun eerste levensjaar goed doorstaan worden ze in Nederland gemiddeld 19 jaar oud. Sommige vogels worden 40 jaar oud. Ze voeden zich met mossels en wormen.

Hoe overwinteren Scholekster?

Scholeksters die in het binnenland broeden, overwinteren aan de kust. Waar ze overwinteren heeft te maken met drie belangrijke factoren: het weer, het voedselaanbod en hun geslacht. Van de naar schatting 560.000 tot 875.000 Scholekster die in de winter in Europa voorkomen herbergt de Noordzeekust en het Nederlandse Deltagebied 100.000 vogels en de Waddenzee 400.000 vogels. Tijdens strenge vorst trekken de vogels niet onmiddellijk weg uit hun overwinteringsgebieden. Ze kunnen een paar dagen teren op hun vetreserves. Hun voedselgebieden (wad) worden tijdens vloed met zeewater overstromd en zeewater bevriest pas bij -2 °C. Pas als dit wad wordt afgesloten door een aaneengesloten ijsvloer kunnen de vogels

niet meer aan hun voedsel. Wanneer deze periode blijft aanhouden moeten de vogels een beslissing nemen. Dan trekken ze massaal weg naar het zuiden. Met tienduizenden kunnen ze dan op één dag naar het zuiden trekken. Zo werden in Scheveningen op 14 januari 1987 63.000 vogels geteld richting zuiden. Onze beste waarnemingen in de winter mogen in deze context geplaatst worden. Zo

Scholekster met worm

foto: Ivan Steenkiste

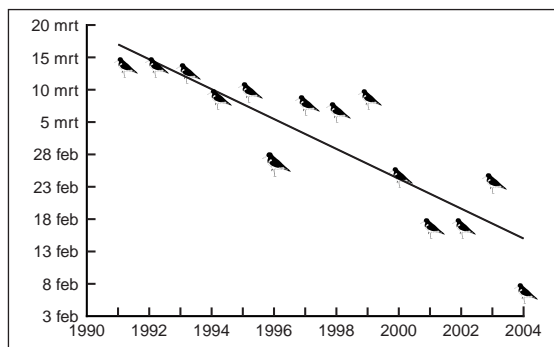
zag Dirk De Sutter op 28 februari 1987 aan de Zandhopen (Bolveerput) een groep van 25 vogels. Vogels sterven dus niet van de koude maar van de honger omdat hun voedsel onbereikbaar wordt. Uit een Nederlands onderzoek van de strenge winter 95/96 in de Waddenzee bleek dat meer vrouwtjes de winter hadden overleefd dan mannetjes. Dit verklaart men door het verschil in snavellengte. Mannetjes hebben een kortere en sterkere snavel. Vrouwtjes hebben echter een dunnere en iets langere snavel. De geschikte prooien voor de vrouwtjes - wormen en strandgapers - zitten in de hoger gelegen wadgebieden. Deze waren sneller dichtgevroren en de vrouwtjes beslisten dus sneller om naar het zuiden of landinwaarts te trekken. Mannetjes bleven in het gebied en zaten geconcentreerd op gebieden waar mossels waren (lange diepe geulen) met als resultaat grote concurrentie en vele doden. De jaren van grote sterftes zijn dan ook niet toevallige dezelfde jaren als deze waarin er Elfstedentochten werden georganiseerd. Het kritische gewicht blijkt 360 gram te zijn indien er vorst opkomt. Terwijl hun soortgenoten vertrekken zijn vogels die minder wegen niet meer in staat om nog mee te kunnen vliegen. Meer dan de helft van de vorstslachtoffers zijn jonge vogels. Er werden in Nederland tijdens de winter 86/87 12.000 dode vogels gevonden en in 95/96 10.000. Winterwaarnemingen zijn vrij schaars in ons gebied: november (6), december (8) en januari (4). Luc Menschaert in zijn boek "Zijn er nog Vogels" van 1991 citeert er een 25 tal van november tot en met januari. Deze waarnemingen zijn duidelijk vorsttrekkers. Twee waarnemingen in oktober zijn twee grote groepen van 32 en 25 vogels in Nazareth en Deinze.

Wintervogels in Vlaanderen

Sinds de watervogeltellingen van 1999/2000 worden bij ons ook steltlopers geteld, wat een betere kijk geeft op het aantal vogels in de winter. Onze vogels overwinteren voornamelijk aan de kust. Tijdens de winter van 2001/2002 werden er in Vlaanderen maximum 2900 vogels geteld. Wat meer dan een verdubbeling is t.o.v. 1985, toen er op 31 januari 1137 vogels werden geteld aan de Belgische kust. De grootste concentraties waren in en rond de IJzermonding in Nieuwpoort met 1003 vogels in januari 2002 en 977 vogels te Zeebrugge in oktober 2001. Tijdens de maanden oktober/november komen slechts 2 à 3 % van de vogels in het binnenland voor. Dit stijgt in december/januari tot 10 %, in februari naar 25 % en in de maand maart zit de helft van de getelde Scholeksters in het binnenland. In deze periode zitten veel vogels in de Antwerpse regio.

Trek en aankomst op hun broedplaatsen

Er is voorjaarstrek van begin februari tot eind april en najaarstrek van begin augustus tot eind september. Jonge vogels trekken zuidelijker dan hun ouders. Waarnemingen na eind augustus zijn vrij zeldzaam in ons gebied. In de jaren '70 en '80 kwamen de vogels in ons gebied van begin tot half maart toe. Vanaf begin de jaren '90 kwamen ze vroeger toe en dit jaar was mijn eerste waarneming op 7 februari. Voor februari 2004 heb ik in het totaal 5 waarnemingen. De vogels verlaten ons gebied tussen 15 juli en 10 augustus. Hoe komt het nu dat ik mijn eerste Scholekster steeds vroeger zie? Heeft dit daarmee te maken dat het aantal broedparen in ons gebied stijgt omdat de ideale broedgebieden dichterbij de kust en de Westerschelde bezet zijn? Komt het door de temperatuurstijging (zachtere

winters) dat Scholeksters vroeger naar hun broedgebieden trekken of is er een grotere voedselconcurrentie tussen vogels onderling aan de kust? Vogels geboren in ons

gebied komen terug om te broeden, wat een verklaring kan zijn voor het toenemende aantal. Een verminderd voedselaanbod in Nederland kan ook een oorzaak zijn dat ze vroeger naar het binnenland trekken. Zo zakte het aantal wintervogels (normale winter) van 100.000 in de jaren '70 naar 40.000 in 1998-99 in de Oosterschelde. Dit zou te wijten zijn aan verlies van foeragegebieden en verslechterende voedselomstandigheden door intensieve schelpdierenvisserij, waardoor Scholeksters tijdens laagwater ook in graslanden op Regenwormen foerageren.

Vlaamse broedvogels

De Scholekster was oorspronkelijk een kustvogel die nu in het binnenland broedt. In het begin van de 20ste eeuw was het een zeldzame broedvogel aan onze kust (Zwin). Later kwam de doorbraak, vooral begin de jaren 60, zowel aan de kust en de kustpolders als in het Antwerpse. Zo steeg het aantal koppels van een 20-tal in 1956 tot 360-380 paren in de jaren '80. In de jaren '90 bleef dit aantal stijgen tot 600-650 koppels. Hoeveel er nu in Vlaanderen broeden, zullen we normaal eind van dit jaar kunnen lezen in de nieuwe broedvogelatlas. Scholeksters komen pas tot broeden vanaf hun 3e à 4e levensjaar en ze komen daarvoor terug naar hun geboortegebied. De Scholekster was oorspronkelijk een broedvogel van duinen, strandvlakten en estuaria. Tegenwoordig broeden ze in het binnenland op opgespoten terreinen, ruige gebieden, akkers (maïs, biet, aardappelen), weilanden en in de nabijheid van klei- en zandwiningsgebieden. In Nederland broeden ze ook op platte daken. Gedeelde ouderlijke zorg van deze territoriumsoort is vrij belangrijk. Wanneer één van de oudervogels wegvalt, is de achterblijver niet in staat om het broedsel alleen verder op te voeden en in de helft van de gevallen verliest de vogel ook nog eens zijn territorium.

De Scholekster in ons gebied

De eerste broedgevallen dateren van 1977. Zo broedden ze van 1977 tot 1979 op de Zandhopen (Bolveerput), de Fabelta in Zwijnaarde en in Zevegem. De vogels broedden steeds in ruige gebieden of opgespoten terreinen. De Scholekster broedt bij voorkeur in los zand. In de weilanden in de Scheldevallei wordt gevoerageerd. Het hoeft geen betoog dat de hoogte van de waterspiegel in de valleien een zeer belangrijke rol speelt in het vinden van voedsel (bereikbaarheid van wormen) voor deze vogel. Wat niet alleen voor de Scholekster belangrijk is, maar ook voor andere vogels, is de ligging van ons gebied. Dit is het zuidelijke gebied van de as die de kreek van Assenede, via de kanaalzone (Gent-Terneuzen) verbindt met de Scheldevallei. Dit is duidelijk te zien op een grensoverschrijdend dicht-

heidskaartje van Nederland en Vlaanderen (Vogelnieuws 5 pag 8). Scholeksters doen het goed in Zeeland waardoor er een aanvoer is vanuit het 'Noorden'. Een verdere uitbreiding naar het zuiden vindt daardoor plaats. Ondertussen broedt de Scholekster tot in Kruishoutem en Wortegem-Petegem. Gaan we naar een situatie zoals in het Noorden van Oost-Vlaanderen? In het Jaarboek van 2000 van de Vogelwerkgroep Noord Oost-Vlaanderen kunnen we lezen dat "door de zachte winters de Scholekster geëvolueerd is tot jaarvogel in de regio".

Er is blijkbaar een verband tussen de Nederlandse broedvogels en de uitbreiding naar het zuiden toe van onze broedvogels. Dit verklaart natuurlijk nog niet waarom Scholeksters steeds vroeger gezien worden in ons gebied. Waarnemers zullen in de toekomst best jonge en volwassen vogels apart noteren. Dit is relatief gemakkelijk: bij eerstejaarsvogels is de snavel nog niet volledig rood en ze hebben een donkere snavelpunt. Dit zou ons op het einde van de zomer een beeld kunnen geven van het aantal jonge vogels in ons gebied wat kan gerelateerd worden aan het broedsucces van 'onze broedvogels'.

Le City-Trip-Twitch Parisien - 29 februari 2004.

Jurgen Dewolf & Nico Geiregat

Het was al weer 2000 jaar geleden dat het op de eerste schrikkelidag van het millennium nog maar vier jaar geleden was dat de vorige schrikkelidag was geweest (denk er maar even over na...). Tijd dus om er eens een memorabele dag van te maken, dachten twee Schelde-Leienaars.

Al sinds enkele weken werd elke avond een **Rotskruiper** waargenomen op het Panthéon, één van de vele historische gebouwen in het centrum van Parijs. "Parijs" klinkt wel ver, maar eigenlijk ligt het op nog geen 3 uur rijden van bij ons. Zwaar gemotiveerd vertrokken we richting zuiden. Eén expeditielid moest in de wagen nog even recupereren van zijn zware "uitspattingen" van de dag voordien, het ander expeditielid teerde nog op de energieboost die hij had opgedaan met zijn gedeelde overwinning van de inmiddels legendarische Natuurpuntquiz van de Ledenavond van Schelde-Leie.

Je gelooft het nooit, maar zo'n 3 uur later reden we echt al in de Parijse binnenstad en konden wij ons op de wijze van de moderne vogelkijker (vanuit de auto dus) verga-

pen op de mooie architectuur van de Parijse binnenstad: langs het Centre Pompidou, de Notre Dame en het Palais du Luxembourg reden we naadloos naar het Panthéon alwaar wij ons karretje veilig achterlieten.

Snel werkten we een lekkere "baguette" naar binnen en er kon ook nog wel wat tijd af voor een wandeling in één van de overbevolkte parken. Tegen de avond aan begaven wij ons opnieuw naar het Panthéon en we stelden ons strategisch op. Zo rond 18u begonnen de Parijse ornithologen stilaan op het afspraakpunt te arriveren, en na een tijdje stonden we toch met een 15 à 20 personen het beestje op te wachten. De zuidelijk gerichte blinde muur van het Panthéon moesten we in het oog houden, want hier kwam het beestje al enkele weken aanvliegen om in een nis van de gevelversieringen de nacht door te brengen. En je gelooft het nooit, maar zo rond 18u20 kwam dit juweeltje inderdaad aangevlogen, toonde zich even van zijn mooiste kant, fladderde wat rond, ging ondersteboven aan de muur hangen, spreidde geregeld

eens de vleugeltjes waarbij het prachtige rood op de vleugels zichtbaar werd, en na nog geen minuutje vond hij het welletjes en glipte hij achter de decoraties in de gevel om er de nacht door te brengen! Niet te doen! Enig mooi!

Terug naar huis dan maar, maar niet zonder eerst nog wat sightseeing! We reden de Champs Elysées op en ongepland passeerden we nog enkele mooie gebouwen: Les Invalides, De Eiffeltoren, La Madeleine, Place de la Concorde, L'Arc de Triomphe, L'Arc de la Défense, ... Neen, cultuurbarbaren zijn we niet! La culture c'est fou, maar 2 Schelde-Leienaars die zeshonderd kilometer afhaspelen om gedurende een half minuutje naar een Rotskruiper te gapen... ja... die zijn misschien nog een beetje zotter...

SL: afdeling Schelde-Leie
SV: afdeling Scheldevallei
VA: afdeling Vlaamse Ardennen
RO: afdeling Ronse
ZV: afdeling Zwalmvallei
KZ: Kern Zingem

VWG: Vogelwerkgroep (vroeger WVO)
PWG: Plantenwerkgroep regio Schelde-Leie
NWB: Nationale Werkgroep Botanica
IWG: Insectenwerkgroep Schelde-Leie-Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep
SOW: Stichting Omer Wattez
JNM: Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming

Vrijdag 16 april 2004

■ **VA: Cursus vleurmuizen deel 1.** Lesgever: Pieter Blondé, tel. 0485/55.12.20. Samenkomst om 19u30 in zaal Amigo (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde om 22u30. Zie aparte aankondiging in Meander. Deze cursus bestaat uit 3 delen: 2 theorieavonden en 1 excursieavond (zie ook 23 en 30 april). Aan deze cursus kun je deelnemen door je naam en adres door te geven aan Filip Keirse, tel. 055/38.78.83, e-mail filip.keirse@pi.be en tegelijkertijd €5 over te schrijven op reknr. 891-2540218-89 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen, p.a. B.P. Ceuterickstraat 18 te Asper. Studenten en JNM-leden betalen €2,5; niet-leden betalen €7,5.

Zaterdag 17 april 2004

■ **NWB: Plantenstudiedag in de Maarkebeekvallei en één van de Longkruidbosjes.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 9u aan de kerk van Etikhove. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E2-38-24, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele.

Zondag 18 april 2004

■ **SL: Vroegemorgenzangtocht in het Lozerbos.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 7u aan de kerk van Lozere. Ideaal voor de beginnende vogelliefhebber die naar vogels luistert. Einde omstreeks 10u.

■ **ZV: Lentewandeling in het Burreken.** Gids: Filip Hebbrecht tel. 055/49.55.63. Vertrek om 9u30 aan het pleintje op het Perreveld (ter hoogte van nr. 14) te Zegelsem (Brakel). Wandeling met speciale aandacht voor de voorjaarsflora in het natuurgebied. Einde om 12u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

■ **IWG+SV: Excursie invertebraten in het Burreken.** Gids: Ronny Declercq tel. 055/45.63.42. Samenkomst om 14u aan het pleintje op het Perreveld (ter hoogte van nr. 14) te Zegelsem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, loep, insectengidsen, insectennet, ex. laken.

Vrijdag 23 april 2004

■ **VA: Cursus vleurmuizen deel 2.** Lesgever: Pieter Blondé, tel. 0485/55.12.20. Samenkomst om 19u30 in zaal Amigo (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde om 22u30. Zie ook 16 april.

Zaterdag 24 april 2004

■ **VA+PWG: Studie van de voorjaarsflora in de Vlaamse Ardennen, deel 1: het Ingelbos te Kluisbergen.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de Hotondmolen, Zandstraat 4 te Kluisbergen. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de volledige flora in km² E2-

47-44, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldeterminatietekenenmerken van de voorjaarsflora, die uiteraard speciale aandacht krijgt, aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zondag 25 april 2004

■ **SL+SV+VA+RO+ZV: Deelname aan de natuurbewegingsdag te Mechelen.** Centrale milieuhappening voor alle (actieve) leden van de gewestelijke en regionale natuur- en milieuvereenigingen. Plaats van het gebeuren zijn het provinciaal domein De Nekker en het natuurgebied het Mechels Broek te Mechelen. Er wordt verzameld achter een gezamenlijk platform voor echte welvaart en achter een duidelijk natuur- en milieuprogramma. Verder staan op het programma natuur- en milieuwandelingen met politici, workshops met BV's, kinderanimatie, planten- en zadenruilbeurs, theater, fietstochten, wandelingen door natuurdomein Mechels Broek, energie-spellen, spandoeken, schilderen, muziekoptredens en boottochten en een slotactie "red de aarde". Natuurpunt zorgt voor bussen vanuit gans Vlaanderen naar Mechelen. Meer info hierover vind je in Natuurblad en op de wikkell in dit blad.

Donderdag 29 april 2004

■ **IWG: Vergadering van de Invertebratenwerkgroep "Lampyris"** bij Anne Fobert, Hotondstraat 2, Ronse. Tel. 055/21.01.37. Aanvang om 19u30. Einde om 22u30. Thema van deze avond: Mieren (Wouter Dekoninck).

Vrijdag 30 april 2004

■ **VA: Cursus vleurmuizen deel 3:** Excursie rond het reservaat 't Dal en Snippenweide te Heurne. Lesgever: Pieter Blondé tel. 0485/55.12.20. Samenkomst om 20u aan de kerk van Heurne. Einde om 23u. Zie ook 16 april.

Zaterdag 1 mei 2004

■ **VA: Familiale natuurwandeling naar de vallei van de Maarkebeek met bezoek aan de Longkruidbosjes** (de inwandeling van het Eeckhoutbos is uitgesteld!) Gids: Jacques Vanheuverwijn, tel 09/324.09.42. Samenkomst om 14u aan de kerk van Maarke-Kerkem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: stevige wandelschoen, verrekijker.

■ **NWB: Plantenstudiedag in het "Fort van Kapellen" en Oude Gracht.** Gids: Luc Van Craen, tel. 03/605.54.13. Samenkomst om 9u aan het station van Kapellen (prov. Antwerpen). Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in hokken B4-47-32 en 41, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 2 mei 2004

■ **VA: Familiale voorjaarsboswandeling naar het Raspaillebos te Geraardsbergen.** Gids: Koen Steenhoudt, tel. 054/58.67.58. Samenkomst om 13u30 aan het station te Ronse (parking rechts van de bushaltes in de Oudstrijderslaan) of om 14u aan het bezoekerscentrum "De Helix", Hoogvorst 2 te Grimminge. We genieten van de voorjaarsflora met o.a. de uitbundige groei van de Daslook. Verschillende beheersvormen worden door de gids uit de doeken gedaan. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

Zaterdag 8 mei 2004

■ **VA+PWG: Studie van de voorjaarsflora in de Vlaamse Ardennen, deel 2: het Koppenbergbos te Nukerke.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Nukerke. Einde om 17u. De ganse namiddag stu-

die van de volledige flora in km² E2-38-34, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldeterminatiekenmerken van de voorjaarsflora, die uiteraard speciale aandacht krijgt, aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zondag 9 mei 2004

■ **SL: Voegmorgentocht in de Scheldevallei te Eke:** Op zoek naar de Gekraagde roodstaart. Gids: Jo Buysse, tel. 09/385.52.89. Samenkomst om 6u aan de kerk van Eke. Einde omstreeks 9u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgidsen.

■ **ZV: Voegmorgentocht met speciale aandacht voor de zang der vogels.** Gids: Roger D'homme tel. 055/42.37.73. Vertrek om 6u aan de kerk van Oprakel - Brakel. Wandeling in het Brakelse (de route wordt ter plaatse onder de aanwezigen overeengekomen) met speciale aandacht voor de lentesang van de verschillende vogelsoorten. Einde rond 9u. Meebrengen: laarzen of stevige wandelschoenen.

■ **RO: Familiale natuurwandeling naar "de Pyreneeën" te Ronse.** Gids: Philippe Moreaux, tel. 055/21.88.87. Samenkomst om 13u45 aan het Paterskerkje in de Stwg. op Elzele (tegenover Mgr. Beylsstraat) of om 14u aan het "Hof ter Guchten", Rotterij 278, Ronse. We bekijken de resultaten van de beheerswerken, uitgevoerd in het perceel aan de Vloedbeek (plagwerk, nieuwe poelen,...). Dankzij de medewerking van de technische dienst van Ronse konden deze werken verwezenlijkt worden. We nodigen hen dan ook uit op een receptie na de wandeling om 16u30. Meebrengen, laarzen, verrekijker.

■ **IWG: Lieveheersbeestjesticht te Schorisse.** Gids: Ronny Declercq tel. 055 /45.63.42. Samenkomst om 14u aan de kerk van Schorisse. Van daaruit vertrekken we richting het natuurreservaat "Burreken". Einde omstreeks 17u. Meebrengen: lieveheersbeestjestabel, insectengids, loep.

Woensdag 12 mei 2004

■ **VWG: Vergadering van de Werkgroep Vogels in zaal Amigo te Heurne,** o.l.v. Davy Degroote, tel. 0479/73.61.37. Aanvang om 20u. Einde om 22u30.

Donderdag 13 mei 2004

■ **IWG: Vergadering van de Invertebratenwerkgroep "Lampyris"** bij Anne Fobert, Hotondstraat 2, Ronse. Tel. 055/21.01.37. Aanvang om 19u30. Einde om 22u30. Thema van deze avond: Lieveheersbeestjes. (Jurgen Dewolf).

■ **ZV: Beheerswerken in natuurgebied Middenloop-Zwalm, deel Vossenhol.** Verantwoordelijke: Jan François tel. 09/361.03.00. Samenkomst om 19u in de Kloosterbosstraat te Sint-Maria-Oudenhove - Zottegem. Maaien van distels. Einde rond 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, zeis.

Zaterdag 15 mei 2004

■ **NWB: Plantenstudiedag in het hellingbos Sulferberg-Brandersbos en de Scherpenberg in het Westvlaams Heuvelland.** Gids: Johan Carette, tel. 057/44.49.41. Samenkomst om 9u aan de kerk van Westouter. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E1-31-44, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 16 mei 2004

■ **VA: Familiale dagtocht naar de bergen en de duinen**

van West-Vlaanderen. Begeleidende gids: Filip Keirse, tel. 055/38.78.83. Samenkomst om 7u45 aan de kerk van Kruishoutem. Kostendelend rijden we met de auto tot aan de "Robot" op de Zwarteberg. (Rodebergstraat te Westouter) waar onze gids, Hilde Vandeveldel, ons zal begeleiden naar het natuurreservaat "De Broekelzen" van 9u tot 12u.

's Middags eten we onze meegebrachte picknick op in een plaatselijke café te Westouter.

In de namiddag verzamelen we om 13u45 aan het Station van Adinkerke. (wie enkel in de namiddag kan meestappen kan hier aansluiten). Onze namiddaggids, Marc Leeten, loodst ons dan naar de Westhoekduinen waar hij als Natuurwachter werkzaam is. Hij zal ons ondermeer het beheer met Schotse Hooglanders, Shetlandponys en Konikpaarden toelichten. Einde omstreeks 17u. Meebrengen voor de ganse dag: laarzen of stevige wandelschoenen, picknick, verrekijker, veldgidsen. Voor deze ganse dag wordt een bijdrage gevraagd van € 2 per persoon, max. €5 per gezin. Met dit geld steunen we het aankoopproject van de afdeling Westland.

Donderdag 20 mei 2004

■ **ZV: Beheerswerken in natuurgebied Middenloop-Zwalm.** Verantwoordelijke: Joris Otte tel. 09/360.44.82. Samenkomst om 19u aan de Boembekemolen in de Boembekstraat te Michelbeke - Brakel. Maaien van distels. Einde rond 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, zeis.

Donderdag 20 mei tot zondag 23 mei 2004

■ **SV: Natuurvierdaagse in de Oostkantons vanuit Butgenbach.** Inlichtingen bij Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. en in Meander 2003/3. **Volzet!**

Donderdag 27 mei 2004

■ **ZV: Beheerswerken in natuurgebied Middenloop-Zwalm, deel Vossenhol.** Verantwoordelijke: Jan François tel. 09/361.03.00. Samenkomst om 19u in de Kloosterbosstraat te Sint-Maria-Oudenhove - Zottegem. Maaien van distels. Einde rond 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, zeis.

Maandag 31 mei 2004

■ **IWG+SV: Insecten-dagtocht naar de Viroinvallei.** Gids: Gunther Groenez, tel. 0486/16.74.30. Samenkomst om 8u30 aan de parking van Carrefour Ronse (C. Snoecklaan). Kostendelend rijden. Met de prachtige insectenwaarnemingen van vorig jaar in het hoofd hopen we dit jaar een even mooie excursie naar de kalkhellingen te doen. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, loep, verrekijker, vlindernet, insectengids, lunchpakket en drank.

■ **SV: Familiale natuurtocht naar de Langemeersen te Wortegem-Petegem.** Gids: Paul Cardon, tel. 055/31.19.92. Samenkomst om 14u aan de kerk van Petegem. We bezoeken de reservaatpercelen in de Scheldemeersen en gaan op zoek naar hooilanden met "gele tinten" van de Ratelaar. In 1982 deed de toenmalige Wielewaal er zijn eerste aankoop (2,5 ha). Een goeie twintig jaar verder is de oppervlakte ruim vertienvoudigd. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

Donderdag 3 juni 2004

■ **ZV: Zomeravondwandeling in het natuurgebied Everbeekse Bossen.** Gids: Koen Van Den Berge tel. 055/42.83.90. Vertrek om 19u aan de kerk van Everbeek-Boven - Brakel. Kennismaking met het natuurgebied Everbeekse Bossen. Algemene wandeling met aandacht voor flora en fauna in het natuurgebied. Einde om 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

Zaterdag 5 juni 2004

■ **SL+PWG: Studie van de flora van de Zeverenbeekvallei, deel 1: reservaatpercelen in de Blekerij.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Zeveren. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de volledige flora in km² D2-36-42, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldeterminatiekenmerken van de flora van de beekvallei, die uiteraard speciale aandacht krijgt, aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zondag 6 juni 2004

■ **VA+ZV+GB: Busuitstap naar Bois de Desvres en de kalkhellingen van Licques (Frankrijk)** in samenwerking met onze buurafdelingen Zwalmvallei en Geraardsbergen. Gids Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 7u aan het station van Zottegem en om 7u30 aan de kerk van Kruishoutem. In Licques vinden we o.a. Bosvogelmelk in de bosjes en een kalkgraslandje vol Grote muggenorchis met hier en daar een Bijenorchis. In het Bois de Desvres vind je o.a. een massa Heelkruid. Kortom een aanrader voor planten- en vanzelsprekend ook insectenliefhebbers. Einde omstreeks 20u. Meebrengen: picknick, drank, rugzak, goede wandelschoenen, planten -en insectengidsen, loep, verrekijker. Deelnemen kun je door €15/persoon over te schrijven op reknr. 891-2540218-89 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen. Kinderen en studenten betalen €10.

Donderdag 10 juni 2004

■ **IWG: Vergadering van de Invertebratenwerkgroep "Lampyris"** bij Anne Fobert, Hotondstraat 2, Ronse. Tel. 055/21.01.37. Aanvang om 19u30. Einde om 22u30. Thema van deze avond: opvolging van het project "haag" en aansluitend bezoek aan het bos Ten Hootond.

■ **ZV: Beheerswerken in natuurgebied Middenloop-Zwalm.** Verantwoordelijke: Joris Otte tel. 09/360.44.82. Samenkomst om 19u aan de Boembekemolen in de Boembeekstraat te Michelbeke - Brakel. Maaien van distels. Einde rond 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, zees.

Zaterdag 12 juni 2004

■ **NWB: Plantenstudiedag in het Aalmoezenijbos.** Gids: Koen Verhoeyen, tel. 09/380.42.77. Samenkomst om 9u aan de kerk van Landskouter. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok D3-43-24, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 13 juni 2004

■ **SL: Familiale natuurtocht naar Zeverenbeekvallei te Zeveren.** Gids: Xavier Coppens, tel. 0476/60.37.85, André Dekimpe, tel. 09/383.71.99 en Rik Desmet. Samenkomst om 14u aan de kerk van Zeveren. We bezoeken er ons reservaat "De Blekerij" (waar de Breedbladige Orchis welig tiert) en ons weidereservaat "De Schaeve". Aandacht o.a. voor het gevoerde beheer. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

■ **ZV: Op zoek naar de Geelgors! Zomerse natuurwandeling in natuurgebied Duivenbos.** Gids: Dries Van Nieuwenhuysse. Verantwoordelijke: Johan Cosijn tel. 055/30.98.10. Afspraak om 14u aan de kerk van Sint-Antelinks - Herzele. Zomerwandeling in het natuurgebied

Duivenbos te Herzele. Speciale aandacht gaat uit naar zangvogels. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel. Een verrekijker en een veldgids kunnen nuttig zijn.

Donderdag 17 juni 2004

■ **ZV: Zomeravondwandeling in het natuurgebied Parkbos-Uilenbroek.** Gids: Herman Hastraete tel. 09/360.72.11. Vertrek om 19u aan de Picknicktafel op de Stuivenberg te Sint-Maria-Lierde. Kennismaking met het natuurgebied Parkbos-Uilenbroek. Algemene wandeling met aandacht voor flora en fauna in het natuurgebied. Einde om 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

Zaterdag 19 juni 2004

■ **SL+PWG: Studie van de flora van de Zeverenbeekvallei, deel 2: reservaatpercelen aan de Schaeve.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Zeveren. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de volledige flora in km² D2-37-31, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldeterminatiekenmerken van de flora van de beekvallei, die uiteraard speciale aandacht krijgt, aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zondag 20 juni 2004

■ **RO: Familiale natuurtocht naar de Vallei van de Drie Beken, ten oosten van Diest.** Gids: Frank Delbecque, tel. 016/63.01.74. Begeleidende gids: Filip Keirse tel. 055/38.78.83. Samenkomst om 8u aan de kerk van Eke of om 9u30 aan de kerk van Engsbbergen. Van hieruit rijden we naar de Kiewithoeve, waar de wandeling vertrekt. In de voormiddag bezoeken we het deelgebied Prinsenbos te Molenstede. Het gebied sluit aan bij het reservaat Dassenaarde van de vzw. Natuurpunt. We verkennen hier enkele heiderelicten en schrale hooilanden met o.a. Heidekartelblad, Blauwe knoop, Trekrus, Stekelbrem, Dotterbloem, Brede orchis. We picknicken in de Kiewithoeve (taverne). Hier zijn snacks en broodjes verkrijgbaar, maar eigen boterhammen kunnen ook, als we maar een drankje bestellen. Na de picknick gaan we naar Schaffen, kerk Vleugt. We verzamelen daar om 13u30 voor de namiddagwandeling.

In de namiddag gaan we stroomopwaarts richting Limburgse grens naar het deelgebied Schutshagen-Brelaer. In deze omgeving bevinden zich de meeste reservaatpercelen. In de omgeving broeden veel Buizerds, alsook Havik, Wespandief, Zwarte specht, Wulp, Blauwborst, Krakeend, Wintertaling, Wielewaal, Sprinkhaanrietzanger. We bezoeken enkele heringerichte weekendvijvers met interessante libellen, o.a. Metaalglanslibel, Smaragdlibel. Het gebied is ook interessant voor sprinkhanen: Moeras-, Kust-, Zomp en Gouden sprinkhaan. In de Kleine beek vinden we nog Drijvende waterweegbree. Einde omstreeks 17 uur. Meebrengen: Laarzen, goed schoeisel, veldgidsen, verrekijker, lunchpakket.

■ **ZV: Insectenwandeling in het natuurgebied Middenloop-Zwalm, deel Vossenhol.** Gids: Frank De Waele tel. 055/42.78.40. Vertrek om 14u in de Kloosterbosstraat te Sint-Maria-Oudenhove - Zottegem. Insectentocht met nadruk op de determinatie en inventarisatie van zweefvliegen. Einde rond 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, vangnet, loep, determinatietabellen.

Donderdag 24 juni 2004

■ **IWG: Vergadering van de Invertebratenwerkgroep "Lampyris"** bij Anne Fobert, Hotondstraat 2, Ronse. Tel. 055/21.01.37. Aanvang om 19u30. Einde om 22u30. Thema van deze avond: opvolging van het project "haag" en

aansluitend zoektocht naar de glimwormen te Schorisse.

■ **ZV: Beheerswerken in natuurgebied Middenloop-Zwalm, deel Vossenhol.** Verantwoordelijke: Jan François tel. 09/361.03.00. Samenkomst om 19u in de Kloosterbosstraat te Sint-Maria-Oudenhove - Zottegem. Maaien van distels. Einde rond 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, zeis.

Zaterdag 26 juni 2004

■ **RO: Beheerswerken in het Bois Joly te Ronse.** Begeleider: Philippe Moreaux, tel. 055/21.88.87. Samenkomst om 14u aan de parking van het kerkhof te Ronse, kant Hogerluchtstraat. We gaan ons voornamelijk bezig houden met het uittrekken van distels. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: werkhandschoenen.

■ **SL+IWG: Bezoek aan de tentoonstelling "Insecten in de schijnwerpers" en aan de Liereman te Turnhout.** Begeleidende gids: Jacques Vanheueverswyn, tel. 09/324.09.42. Samenkomst om 8u30 aan de kerk van Eke of om 10 uur aan het secretariaat, Graatakker 11 te Turnhout. In de voormiddag bezoeken we de tentoonstelling tot 12u. In de namiddag bezoeken we om 13u30 het heide -en veengebied "De Liereman". 's Middags eten we onze picknick op in het bezoekerscentrum aldaar (Schuurhovenweg 43 te Oud-Turnhout). Drink is ter plaatse verkrijgbaar. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker, insectennet, loep, insectengidsen.

Donderdag 1 juli 2004

■ **IWG: Vergadering van de Invertebratenwerkgroep "Lampyris" bij Anne Fobert, Hotondstraat 2, Ronse.** Tel. 055/21.01.37. Aanvang om 19u30. Einde om 22u30. Thema van deze avond: larven van zweefvliegen.

■ **ZV: Zomeravondwandeling in het natuurgebied Middenloop-Zwalm, deel Boterhoek.** Gids: Joris Otte tel. 09/360.44.82. Vertrek om 19u aan de Boembekemolen in de Boembeekstraat te Michelbeke - Brakel. Kennismaking met het natuurbeheersproject Boterhoek dat deel uitmaakt van het overkoepelende natuurgebied Middenloop-Zwalm. Algemene wandeling met aandacht voor flora en fauna in het natuurgebied. Einde om 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

Zondag 4 juli 2004

■ **IWG+VA: Zweefvliegtocht in het Burreken te Zegelsem- Brakel.** Gids: Paul Pals, tel. 055/42.56.92. Samenkomst om 10u aan het pleintje t.h.v. Perreveld nr.14. Aandacht voor een aparte familie binnen de orde van de vliegen. Einde om 12u. Meebrengen: loep, insectennet, insectengids.

■ **ZV: Insectenwandeling in het Burreken te Zegelsem-Brakel.** Gids: Paul Pals tel. 055/42.56.92. Vertrek om 14u aan het pleintje op het Perreveld (ter hoogte van nr. 14) te Zegelsem - Brakel. Wandeling met speciale aandacht voor de insectenpopulatie in de verschillende biotopen. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel. Een loep en insectengids kunnen nuttig zijn.

Zaterdag 10 juli 2004

■ **SV+PWG: Studie van de flora van de Scheldevallei, deel 1: Schelde-oevers tussen Ename en de sluis in Oudenaarde.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Ename. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de volledige flora in km² E2-28-42, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatiekenmerken van de flora van de Scheldevallei, die uiteraard speciale aandacht krijgt, aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde begin-

ners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zondag 11 juli 2004

■ **SV: Natuurwandeling in Bos t' Ename.** Gids: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 14u aan het museum, Enameplein. Familiale wandeling met kennismaking met het reservaatbeheer. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

Zondag 11 juli tot zondag 25 juli 2004

■ **SV: Reis naar de natuurparken in Zuid-Zweden.** Leiding Jacques Vanheueverswyn, tel. 09/324.09.42 **Volzet!**

Woensdag 14 juli 2004

■ **VWG: Vergadering van de Werkgroep Vogels in zaal Amigo te Heurne,** o.l.v. Davy Degroote, tel. 0479/73.61.37. Aanvang om 20u. Einde om 22u30.

Donderdag 15 juli 2004

■ **ZV: Zomeravondwandeling in het natuurgebied Perlinkbeekvallei.** Gids: Marcel Gezels tel. 09/360.12.77. Vertrek om 19u aan de kerk van Sint-Blasius-Boekel - Zwalm. Kennismaking met het natuurgebied Perlinkbeekvallei. Algemene wandeling met aandacht voor flora en fauna in het natuurgebied. Einde om 22u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

Zondag 18 juli 2004

■ **ZV: Natuurbeheerswerken in natuurgebied Het Burreken.** Verantwoordelijke: Filip Hebbrecht tel. 055/49.55.63. Samenkomst om 9u aan het pleintje op het Perreveld (ter hoogte van nr. 14) te Zegelsem - Brakel. Maaien van hooilandjes en afvoeren van het maaisel. Einde rond 17u. 's Middags wordt gezorgd voor broodjes en soep. Vooraf inschrijven is dan ook wenselijk. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel. Indien mogelijk zeis, rakel of riek.

Zaterdag 24 juli 2004

■ **NWB: Botanische studiedag in de Steenlandpolder met ook opgespoten terreinen.** Gids: René Maes, tel. 03/252.41.23. Samenkomst om 9u aan de kerk van Kallo. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok C4-14-31, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank.

Zondag 25 juli 2004

■ **ZV: Vlinderwandeling in het natuurgebied Moenebroek.** Gids: Carlos D'Haeseleer. Verantwoordelijke: Johan Cosijn tel. 055/30.98.10. Afspraak om 14u aan het infobord over het Moenebroek op het kruispunt van de Moenebroekstraat en de Moorhofstraat te Schendelbeke - Geraardsbergen. Zomerwandeling in het natuurgebied Moenebroek te Geraardsbergen. Speciale aandacht voor (dag)vinders en hun levenscyclus en determinatie. Einde rond 17u30. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel. Een verrekijker en vlindergids kunnen nuttig zijn.

Zaterdag 31 juli 2004

■ **ZWG+SL: Vleermuizenocht langs het jaagpad te Zingem.** Gids: Davy De Grootte, tel. 0479/73.61.37. Samenkomst om 21u aan de parking bij de Scheldebrug kant Zingem. Einde om 24u. Na een algemene uitleg over deze zoogdierengroep zal tijdens de excursie gebruik gemaakt worden van o.a. een batdetector om de onhoorbare signalen, die deze beestjes uitzenden om zich te oriënteren en hun prooi te vinden, via elektronische weg toch hoorbaar te maken, zodat we ze zelfs kunnen op naam brengen. Vooraf zullen op het traject een hele resem life-traps voor muizen uitgezet worden om op die avond te controleren. Meebrengen: laarzen, verrekijker, eventueel zaklamp.

Latijn en Grieks

■ **Emiel De Jaeger**

W e richten ons weer op meer sprekende benamingen, met name termen die onze zintuigen aanspreken. We beginnen met het gezicht: alles wat het oog aanspreekt (kleuren en vormen hebben we reeds gehad). De meest algemene positieve term is mooi; daarvoor hebben we in het Latijn op de eerste plaats bellus en pulcher.

Bellus = mooi; (Fr. belle, It. bello); afleidingen bellatulus en bellis (met weer eigen afleidingen en samenstellingen); samenstellingen belladonna en bellargus.

Pulcher = mooi; afleidingen pulcherrimus, pulchellus, pulchellatus, pulchrinus; samenstelling pulchripes.

In dit nummer komt bellus aan de beurt, in het juli-nummer hebben we het over pulcher.

■ **bellus** = aardig, keurig (L).

Centaurea bella (asteraceae): Grote centaurea - 20 cm hoog, bolvormig; roze bloemen.

Hoya bella Hook (asclepiadaceae): Kleine wasbloem - hangende, later liggende stengels; blad eivormig, vlezig, bleekgroen, soms met zilverachtige vlekjes; bloemen wit met scharlakenrood of paars hart, wasachtig, stervormig, welriekend, in hangende schermen.

Lithops bella (aizoaceae) - blad met geelgrijze tint en iets verdiepte, donkere tekening; schitterend witte bloemen.

Masdevallia bella (orchidaceae) - bloemen met staart van 17 cm (kelkbladen), binnenin geel, bruin gevlekt.

Sedum bellum (crassulaceae) - grijsgroen, eivormig blad; witte bloemen.

■ **bellatulus** = aardig (L) < bellus + suffix(en).

Paphiopedilum bellatum (orchidaceae) - blad donkergroen met lichte vlekken; bloem wit met donker purperode vlekken.

■ **bellis** = madelief (*L) < bellus + suffix.

Bellis perennis L. (asteraceae): Madeliefje, Tuinmadelief, Meizoen(tje) - bladeren meestal in wortelrozet, spatelvormig, gekarteld, behaard; lintbloemen wit of aan de top

paarsrood aangelopen; buisbloemen geel.

■ **bellidiastrum** = madeliefachtig < bellis + suffix.

Bellidiastrum michelii Cass. (asteraceae): Pâquerette des montagnes - alleen wortelbladen; langere stengels; Alpenflora.

Aster bellidiastrum (asteraceae) - witte of roze lintbloemen, gele buisbloemen.

■ **bellidioides** = gelijkend op madelief < bellis + suffix.

Bellis bellidioides (asteraceae) - uitlopers, grondstandige bladeren.

Helichrysum bellidioides (asteraceae) - pollen; witte bloemen.

Veronica bellidioides L. (scrophulariaceae): Véronique fausse pâquerette - rozet met grote bladeren dan stengelbladen; bloemen blauwviolet.

Emiel in de armen van Morpheus.
foto: Norbert Desmet

■ **bellidiflorus** = met madeliefbloemen < bellis + florus = bloeiend (L).

Dorotheanthus bellidiflorus Schw. (aizoaceae): Dorotheanthus, Ijskruid, Middagbloem - stengel en bladeren bezet met papillen; bladeren bijna cilindervormig, glinsterend; bloemen roze met donkere rand (heldere kleuren met contrasterende ringen).

■ **bellidifolius** = met madeliefbladeren < bellis + folium = blad (L).

Campanula bellidifolia (campanulaceae): Klokjesbloem - bladeren langwerpige ovaal; bloemen violetblauw, klokjesvormig.

Limonium bellidifolium Dum. (plumbaginaceae): Matted Sea-lavender - bladeren klein, omgekeerd eivormig.

Saponaria bellidifolia (caryophyllaceae): Zeepkruid - lichtgele bloemen.

■ **bellidiformis** = madeliefvormig < bellis + forma = vorm (L).

Dorotheanthus bellidiformis (aizoaceae): Middagbloem, Ijskruid, Eenjarig ijsplantje - **Mesembryanthemum bellidiforme** - laagblijvend of bodembedekkend; bladeren smal, bijna cilindervormig, vlezig, bedekt met glinsterende korreltjes; bloemen in allerlei tinten wit, roze en rood.

■ **bella-donna** = mooie dame < bellus + donna = dame (lt.).

Amaryllis bella-donna L. (amaryllidaceae) - smalle bladeren; bloemen bleekroze, trompetvormig, zoete geur.

Atropa bella-donna L. (solanaceae): Wolfskers, Belladonna, Doodkruid, Dolkruid, Nachtschade - bladereen langwerpige-eirond; bloemen klokvormig, knikkend, bruinpaars, van binnen meer geel; bessen bolvormig, glanzend zwart, met paars sap; zeer giftig, vooral de bessen; atropine verwijdt de oogpupil, waardoor de ogen donkerder en glanzender lijken (vroeger gebruikt in de cosmetica).

Delphinium belladonna (ranunculaceae): Ridderspoor - diverse kleuren.

■ **bellargus** = mooiwit < bellus + argos = wit (G).

Lysandra bellargus (lycaenidae): Adonisblauwtje - zwart-wit geblokte franje langs de vleugels, mannetje glanzend blauw, wijfje bruin.

Vogelwaarnemingen december 2003- februari 2004:

Nico Geiregat

Spectaculaire tafereelen waren er rond de jaarwisseling in de Gavers te Harelbeke: Een vrij tamme Hop maakte er de streek rond de molen onveilig. Hij deed er zich te goed aan rupsen, larven en wormen die hij uit de grond boorde. Uiteraard gingen ook enkele Schelde-Leienaars even kijken. In onze regio waren dit de waarnemingen:

Futen tot eenden

Kuifduiker: 15 en 16/01/04: Kruishoutem, Hazeheet: 2 ex. (NGE). **Aalscholver:** Gedurende de beschreven periode werden op de Callemoeievijver 3 verschillende gekleurde Aalscholers genoteerd. Niet toevallig werden deze drie vogels allen reeds op de Gavers te Harelbeke gezien: deze laatste vijver is immers de plas waar het overgrote deel van de Aalscholers van de Callemoeie elke avond heen vliegen om te overnachten. De drie waargenomen vogels waren afkomstig van Nederland, Denemarken en het zuiden van Noorwegen. De eerste twee vogels werden ook in vorige jaren op de Callemoeie gezien, de laatste vogel was een jong van 2003 (NGE, PVDB). **Roerdomp:** 06 en 16/02/04: Ruien, Rietveld: 1 ex. (med. TLI). **Kleine zilverreiger:** 23 tot 26/12/03: Nazareth, Callemoeie: 1 ex. (NGE, NVW). **Grote zilverreiger:**

01/12/03 tot 07/12/03: Ooidonk: 1 ex. (FGH); 03/12/03: Escanaffles, bezinkingsputten: 1 ex. (med. JDW); 29/12/03: Zingem, Weiput: 1 ex., later richting Oudenaarde vliegend (DDG); 13/01/04: Dikkelvenne, Rotse: 1 ex. (JVE). **Ooievaar:** 16/02/04: Nokere: 3 ex. naar N-NO (LKI). **Wilde zwaan:** 12/12/03 tot 29/12/03: Welden: 3 ex. (JVDB e.v.a.). **Gans sp.:** 02/12/03: Zulte: 445 ex. in 3 groepen over op een halfuur tijd (DPA); 14/02/04: Nokere: 500 ex. over (LKI). **Kolgans:** 07/02/04: Semmerzake: 39 naar NW (JVH). **Canadese gans:**

02/01/04: Astene, Oude Leie: 500 ex. (IST, RDR); 31/01/04: Tussen Zulte en Astene: 838 ex. (DPA). **Indische gans:** 31/01/04: Eke, Tweeling: 21 ex. (DVB). **Bergeend:** Gedeeltelijk buiten de regio, maar toch... op 15/02/04:

124 ex. tussen Merelbeke en Nazareth Ooidonk:

(NVW). **Smient:** 10/12/03:

"1600+" (FGH). **Krooneend:**

zoals voor alle duikenden de waarnemingen schaars. vrouwtje werd nu en dan gezien op de Donk te Oudenaarde en de put van Vandemoortele te Ename (JDW, DDG,...). Verder was er een waarneming van 2m. op de Schelde te Melden op 18/01/04 (LVD).

Kuifeend:

04/01/04:

Eke, Tweeling:

600 ex. (NVW).

Toppereend: 11 tot

20/01/04: Ename, Put

Vandemoortele: 1 vr.

(LDV, DVDP). **Hybride Tafel-**

Witoogend: 15/02/04: Nazareth, Callemoeie: 1

ex. (NGE); 22/02/04: Eke, Meersbloem: 1 ex. (NVW).

Hybride Kuif- X Witoogend: 24/02/04: Eke,

Meersbloem: 1 ex. (DVB). **Brilduiker:** Vanaf 01/12/03:

Eke, Tweeling: 1m., oplopend tot 1m. en 1 vr. op 04/01/04

en 2m. van 15 tot 25/01/04 (NVW, KDWi,...); 04/01/04

en 02 en 04/02/04: Nazareth, Callemoeie: 1m. (NVW).

Mogelijk verbleef deze vogel tussendoor en nadien op de

in de buurt gelegen, maar minder vaak bezochte

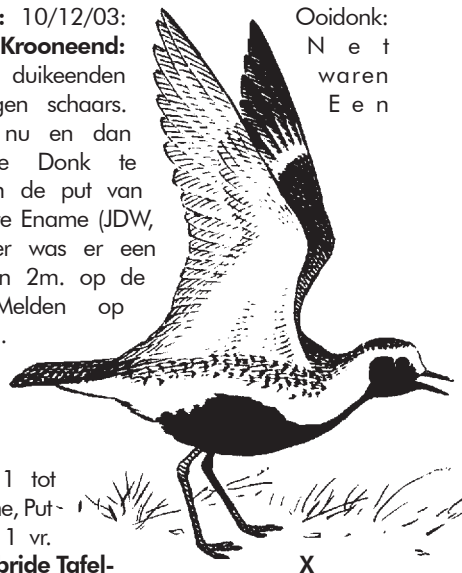
Leemputten. Hier werd hij gezien op 31/01/04 en

26/02/04 (IST, NGE). **Grote Zaagbek:** 10/01/04:

Nokere: 1 m. in een weidepoel (LKI).

Roofvogels

Slechtvalk: Deze spectaculaire roofvogel is op enkele

Nazareth
Ooidonk:
N e t
waren
E e n

X

jaren tijd geëvolueerd tot een vertrouwde verschijning in onze streek. De grootste kans maak je in de Scheldemeersen van Zingem, aan de toren van Leroy te Gavere (slaapplaats) en de centrale te Ruien. Op deze laatste plaats zijn opnieuw 3 vogels aanwezig (JDW). **Smelleken:** 04/12/03: Berchem, Paddenbroek: 1 ex. komt slapen (JDW); 02/02/04: Wannegem-Lede: 1 vr. slaat Veldleuwerik (GCO); 29/02/04: Nokere: 1 ex. in een tuin (LKI).

Rallen tot sterren

Goudplevier: 02/02/04: Wannegem-Lede: 25 ex. over (GCO); 07/02/04: Semmerzake: 60 ex. over (JVH).

Kievit: 16/12/03: Nazareth, Callemoeie: 1300 ex. (NGE).

Kemphaan: 10/01/04: Ooidonk: "200+" (IST); 29/01/04: Ooidonk: "100+" (IST).

Wulp: 29/01/04: Ooidonk: "120+" (IST, RDR).

Witgat: 04/12/03: Eke, Vaerebeke: 1 ex. (FGH).

Bokje: 14/12/03: Elst: 1 ex. aan een tuinvijver (FDW); 14/12/03: Berchem, Paddenbroek: 1 ex. (JDW).

Kokmeeuw: Een bijna albino Kokmeeuw werd enkele keren op de Callemoeie en de Donkvijver vastgesteld. Het leek erop dat diezelfde individueel herkenbare vogel vooral de Bourgoyen verkoos als slaapplaats (med. GSP) (DDG, NGE). Op 15/02/04 was hij voor het laatst te zien op de Callemoeie. Op die dag was daar ook een tweede leucistisch ex. aanwezig met zwarte vleugeltoppen (NGE).

Zwartkopmeeuw: 20/12/03: Oudenaarde, Donk: 1 tweedewinter (DDG). Verder waren er ook een 10-tal waarnemingen van een tweedewinter op de Callemoeie. Afgaande op het feit dat in deze winterperiode steeds een tweedewinter werd gezien, kan ervan uitgegaan worden dat steeds dezelfde overwinterende vogel werd gezien. Op het eind van februari waren er ook de klassieke doortrekkers te zien op de Callemoeie: dit voorjaar bleef de teller staan op 4 adulten en 1 eerste-winter (NGE, JVH, JDW).

Geelpootmeeuw:

Verschillende waarnemingen op de Callemoeie te Nazareth. Voornamelijk jonge vogels. Op 06/01/04 waren 2 eerstwintervogels aanwezig (NGE). **Pontische meeuw:** 21 en 28/12/03 en 06 en 17/01/04: Nazareth, Callemoeie: resp. 1 eerstewinter, adult, tweedewinter en adult (NGE). **Grote mantelmeeuw:** Met 4 waarnemingen van minstens 3 (eerstewinter, tweedewinter en adult) vogels waren deze vogels deze winter goed vertegenwoordigd. Alle waarnemingen waren (traditiegetrouw) rond nieuwjaar (NGE).

Duiven tot kruisbekken

Zwarte specht: 15/12/03: De Pinte: 1 ex. richting Moerkensheide (FGH). **Middelste bonte specht:** 10/02/04: Wortegem: ringvangst van 1m. (DPA); 14/02/04: Kluisbergen, Kluisbos: 1m. (WAE).

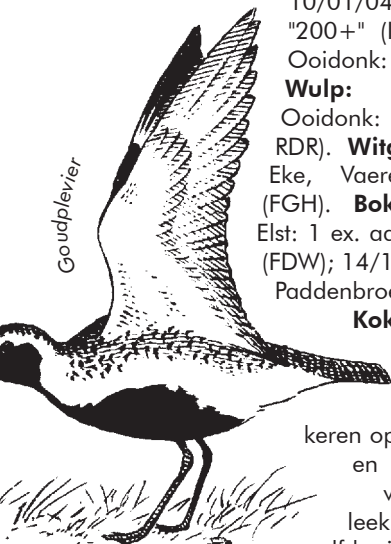
Roodborstapuit: Eke, Vaerebeke: 19 tot 24/02/04: 1m. (FGH). **Zwartkop:** 25/01/04: Asper: 1m en 1 vr. in een tuin (med JVH). Winterwaarnemingen van deze soort zijn zeer uitzonderlijk. **Baardmannelij:** 03/12/03: Ruien, Centrale: 1 m. (med. JDW). **Ekster:** 02/01/04: Semmerzake, Kriephoek: slaapplaats van 30 ex. samen met 7 Gaaien (JVH). **Keep:** 02/01/04: Nazareth: 24 ex. in een tuin (MES, PES); 01/02/04: Nazareth: "35+" in een tuin (PES). **Appelvink:** 03/12/03: Ename, Kattenberg: 1 ex. over (FTJ). **Geelgors:** 13/12/03 en 02/01/04: Mater: resp. 17 en 21 ex. in een tuin (LDV).

Dank aan alle waarnemers:

W. Aelvoet, G. Collembe, J. Dewolf, D. De Groote, L. De Vos, F. De Waele, K. De Witte, R. Druwel, M. en P. Espeel, N. Geiregat, F. Ghyselen, L. Kinds, T. Lietar, D. Packet, G. Spanoghe, I. Steenkiste, F. Tjollyn, J. Vanheeuverswyn, D. Van De Populiere, J. Van Den Berghe, P. Van Den Bulcke, L. Vanden Daele, N. Van Wassenhove, D. Verbelen, J. Verhoeye.

Het afdelingsbestuur van Natuurpunt Zwalmvallei

wil alle medewerkers bedanken voor de geboden hulp op onze 11de Lentemaaltijd van 22 februari 2004 in zaal Bevegemse Vijvers te Zottegem. Dank zij jullie onbaatzuchtige en gewaardeerde inzet kunnen we terugkijken op een geslaagde sponsormaaltijd ten bate van de natuur. Tevens danken wij Iréne Derijck voor het geschonken kunstwerk als hoofdprijs van de tombola en de zevenhonderd aanwezigen. Iedereen van harte bedankt en alvast tot volgend jaar!

Onkruid vergaat niet

Luc Menschaert

De moestuin herbergt twee soorten flora: groenten en onkruid. Groenten telen is het opzet, onkruid een noodzakelijk kwaad. We doen alles om het te verwijderen. En toch, als we er met de neus gaan opzitten, zijn al die soorten lastposten best mooi.

Tuinieren = oorlog

Wat een biodiversiteit aan onkruid een moestuintje niet kan bevatten! Net als de meeste groenten bestaat het leeuwendeel van de onkruidflora uit eenjarigen. In theorie krijgen overblijvende planten in een verzorgde moestuin de kans niet om zich te ontwikkelen. Toch weten ook die soorten het euvel van de grondbewerkingen vaak te omzeilen. Zo heb je bijvoorbeeld de Kruipe boterbloem, algemeen een plant van vochtige weilanden, maar meestal ook in boomgaarden wel te vinden. Ze vormt bovengrondse uitlopers, die wortelen als de beste. Op die manier kan ze de moestuin binnendringen. Als ze eenmaal gevestigd is, is het kwaad geschied. Wieden is boter aan de galg gesmeerd. Haar draderig wit wortelgestel breekt immers makkelijk af. Zelfs kleine stukjes wortel die in de bodem blijven zitten groeien uit tot verse plantjes. Kalk strooien helpt. De forse Ridderzuring volgt een andere tactiek, maar neemt de tuinder in diens zwakke momenten evengoed te grazen. Vanuit de boomgaard belanden er altijd wel wat van zijn zaadjes in de moestuin. De volgende lente hebben de jonge plantjes al een stevige penwortel. Dat merkt men bij het spitten. Wil men zo'n plantje uittrekken, dan geeft het aanvankelijk goed mee, tot ergens in de aarde een venijnig krakje te horen is. Penwortel afgebroken. Een nieuwe Ridderzuring is in de maak.

Een ervaren tuinder merkt aan de kiemblaadjes van een plantje of het voor groente of onkruid in de wieg is gelegd. Hij kan dus vroeg beginnen wieden en zo later onheil voorkomen. Toch komt elke tuinier wel eens in aanraking met tuinonkruiden in volwassen toestand als de Veldereprijs met zijn minuscule blauwe bloempjes, de Vogelmuur en het Klein kruiskruid, twee woekeraars op stikstofrijke bodems, het Herderstasje, altijd op post in de herbaria van studenten, de Kleine brandnetel - die venijniger prikt dan zijn grote broer - en ook nog met Perzikkruid, Beklierde duizendknoop, Varkensgras, Paarse dovenetel, Zwarte nachtschade, Melganzenvoet, Kroontjeskruid en Tuinwolfsmelk, plus

de twee melkdistels. Naargelang de bodemgesteldheid groeit hier wat meer van dit, daar wat meer van dat, doch allemaal zijn het vaste moestuinklanten, eenjarigen ook, die met hun talloze zaden los of aan zaadpluisjes vastgehecht zo kwistig omspringen dat de tuinder in de strijd voor een propere moestuin wel eens een veldslag wint, maar de oorlog elk jaar opnieuw verliest. De zaadbank aan onkruidzaden is onuitputtelijk. Een onkruidvrije moestuin is dan ook niet van deze wereld. Gelukkig maar, sommige soorten onkruid zou ik niet graag uit mijn moestuin zien verdwijnen, als de Moerasdroogbloem en de Korrelganzenvoet. De namen alleen al. Ook het Rood guichelheil mag er best zijn. Zonde om het uit te trekken. Zijn rode bloempjes vrolijken niet alleen de moestuin, maar ook de bodem van de vaste plantenborder in de kortste keren op. Dan zijn er nog de zeldzame onkruiden. Of beter, lokaal zeldzaam. In mijn geval is dat Witte krodde (één plantje in 1986) en Hoenderbeet (eenmaal in 2003). Mijlpalen in het leven van de tuinman. De jaren dat de kabuizen extra dik stonden ben ik vergeten.

Opmars der exoten

Wat is natuur bij ons anders dan één grote tuin? Het idee is al menigmaal geopperd, het is niet origineel meer. We knotten wilgen, planten bossen en hagen aan, beheren wat restjes hei. Het resultaat ziet er goed uit, maar met oernatuur heeft het weinig te maken. Echte (d.i. niet door mensen aangepaste) natuur in Vlaanderen, dat zijn hooguit wat schorren langs kust en de Beneden-Schelde. Al de rest is cultuurlandschap. Daarin gelden dezelfde principes als in de moestuin. Wat we graag zien, mag blijven. Wat we niet leuk vinden, hoepelt maar beter op. Anderzijds hoeft men niet in allerlei natuurterrein rond te snuffelen om te zien wat er in de natuur omgaat. Dat bijvoorbeeld de broedvogelstand ineenschrompelt, merkt men ook in zijn tuin wel op. Ook de opmars van de exoten kan men perfect in zijn moestuin volgen. Plantenexoten zijn planten die bij ons niet thuishoren. Hoe belanden ze hier? "Ingeburgerde plantensoorten

in Vlaanderen", een uitgave van het Instituut voor Natuurbehoud, beschrijft 13 manieren waarop plantexoten in Vlaanderen infiltreren. Enkele worden bewust (daarom niet met opzet) aangevoerd, zoals gebeurt wanneer iemand zijn tuinafval voor het gemak in de wegberm dumpt. De meeste exoten echter sluipen als verstekelingen onze autochtone flora binnen. De omvang van dat laatste verschijnsel neemt toe. Reden: de globalisering. Al maar grotere massa's mensen en goederen reizen de wereld rond. In hun spoor volgen allerlei plantenzaden. Exoten zijn een niet meer te stuiten fenomeen.

Bij de klassering van plantexoten wordt de streep getrokken omstreeks 1500, de periode van de grote ontdekkingsreizen. Planten die voordien hier belandden zijn archeofyten, zoals klaprozen en de Korenbloem. Al wat erna is gekomen of nog steeds komt noemt men neofyten. Als ingeburgerd beschouwt men exoten die zich drie generaties lang kunnen handhaven. Een status die veel kandidaat-exoten nooit bereiken. Hun zaden ontkiemen wel, soms komt het tot bloei, maar finaal zitten factoren als klimaat of bodemeigenschappen niet mee, zodat de vestiging op niets uitloopt.

Exoten in de moestuin

Als men het natelt, bestaat zowat een vijfde van de moestuinflora uit exoten. Ik laat er hier een paar uit mijn eigen tuin volgen.

Het Tuinbingelkruid, dat tweehuizig is, valt met zijn groene bloeiwijze niet op. Tuinbingelkruid, afkomstig uit het

Middellandse Zeegebied, is hier sinds de Middeleeuwen aanwezig en zit wellicht nog voor eeuwen op rozen.

Even weinig opzichtig, wat slapjes van constitutie, zijn twee soorten erg gelijkende composieten uit Zuid-Amerika: het Kaal en het Harig knopkruid, respectievelijk ingevoerd rond 1860 en 1925. Naar de kleine bloempjes met minuscule witte kroonblaadjes rond een geel hartje moet men op zoek. Beide knopkruiden zijn zeer vorstgevoelig, maar dat minpunt brengt hun verspreiding niet in het gedrang. De zaadjes komen vlot de winter door. In mijn tuin staat alleen het Harig

knopkruid. Daarmee volgt hij de algemene tendens. Het Harig knopkruid overvleugelt immers langzaam het Kaal knopkruid. Knopkruid groeit verbazend vlug. Vooral in de late zomer, wanneer schoffelen een karwei wordt, vormt het in een mum van tijd dichte vegetaties die standhouden tot de eerste vorst ze neerblijst. Een perfecte groenbemester dat knopkruid, gratis bovendien en daarbij nog prima groenvoer voor de kippen, die het blijkbaar graag lusten.

Men zou zijn hand voor hem in het vuur steken, zo puur autochtoon ziet de Grote ereprijs er uit. Toch is het een exoot en wel één van de soorten die in West-Europa via granen zijn ingevoerd. Als alle ereprijzen draagt hij aan tere stengeltjes bloempjes van het meest hemelse blauw. Een pareltje aan onze flora-kroon. Sinds het begin van de 19de eeuw in het land, is de Grote ereprijs inmiddels een van de talrijkste ereprijzen.

De Stijve klaverzuring, met gele bloemen en klaverachtige bladen, drie in aantal, is afkomstig uit Noord-Amerika en moet in de 17de eeuw als tuinplant zijn ingevoerd. Waarna hij met succes de sprong maakte naar akkers en moestuinen. De vestiging van de Gehoornde klaverzuring daarentegen lijkt van recentere datum. Hoewel, de eerste literatuurgegevens over die klaverzuring dateren ook al van vóór 1855. Omtrent zijn herkomst zijn er vraagtekens. Hier vindt men het Middellandse Zeegebied, daar wordt Midden-Azië vernoemd. Het plantje is inmiddels vrijwel een kosmopoliet. Toch is zijn zegetocht eerder een recent verschijnsel. Voor de snelle verspreiding van zijn zaadjes zijn de plastic containerpjes verantwoordelijk waarin vandaag vaste planten en pootgoed overal ter wereld worden besteld. Ook de Kleine veldkers, een inheems plantje in tuinen, zou zijn even explosieve uitbreiding aan datzelfde fenomeen te danken hebben. Het was in 1986 dat ik de Gehoornde klaverzuring voor het eerst in de tuin opmerkte. Plots stonden een aantal van die plantjes aan de voet van een muur. Best mogelijk dat ze me daarvoor niet zijn opgevallen. *Oxalis corniculata* heeft het op die plaats nog altijd naar zijn zin. Halfweg de jaren '90 gebruikte hij het grinten tuinpad als springplank om een paar meter verder de moestuin te veroveren. De Gehoornde klaverzuring heeft het formaat van een rotsplantje, met liggende stengels die in de knopen wortelen, groen tot paarse blaadjes en heldergele bloempjes. Zijn bruinrode wortels, net adertjes, dringen dieper dan men vermoedt de aarde binnen. Ze zijn zo bros dat ze afbreken voordat men er erg in heeft. De Gehoornde klaverzuring is zowel eenjarig als overblijvend. Hij komt goed gewapend in de arena.

Helemaal machteloos in de strijd tegen het onkruid staat de tuinier nu ook weer niet. Met chemische middelen als Round-up zijn er klinkende zeges te behalen. Dat die aanpak rendeert, bewijzen de volle rekken plantenbeschermingsmiddelen in de warenhuizen.

De Vlaamse overheid wil tegen de trend van voor alle kwaaltjes een middelje ingaan. Zelf zal ze vanaf 2004 in openbare domeinen als parken, straten en parkeerterreinen het gebruik van pesticiden terugschroeven. Voor het gebruik in de tuin gaf ze het foldertje 'Zonder is gezonder' uit, waarin ze een beperking van het particuliere gebruik van die middelen voorstaat. Grijp niet meteen naar chemische middelen, aldus de folder, onkruid kan men ook verwijderen door te hakken, te wieden en te schoffelen.

Privé exoot

Sinds goed tien jaar houdt zich een taaië vreemdeling in mijn boomgaard schuil, een soort ooievaarsbek met witte bloemen. Ooit kocht ik hem als plant in het bekende zwarte potje. In de border deed hij het niet al te best, hij leek te verkommeren onder planten die hoger opgroeiden. Niets was minder waar. Het volgende jaar ontdekte ik enkele jonge plantjes in het gras van de boomgaard. Nog een paar jaar later had hij daar al enkele vierkante meter ingepalmd. In het gras plant ooievaarsbek X zich voort via bovengrondse uitlopers. Om het tuinpad over te steken maakte hij gebruik van zijn zaad. Nog een paar jaar en heel de boomgaard is van hem. Mij niet gelaten, waar het gras hoger opschiet staat hij best aardig samen met Veldlathyrus en Berenklauw. Waar ik het gras afmaai, vormt hij ware matten van uitloperijtjes. Zolang hij in de tuin blijft, is er geen man overboord. Een wat uit de hand gelopen tuinplant, meer niet. Pas als hij uitbreekt, wat er ooit wel eens van komt, wordt hij een volwaardig exoot. Er zijn tot nu toe massa's van dergelijke tuinontvluchters genoteerd. Bekende voorbeelden zijn Venkel, buddleja, Reuzenberenklauw en de bescheiden Muurleeuwenbek. Van dat laatste plantje staat het centrum van Oudenaarde vol.

Wortelbank

Tuinieren is weer helemaal in. De jaarlijkse eerste-lingen, de peentjes en de ajuinen scoren als vanouds. Toch gaan steeds meer tuinliefhebbers op zoek naar bijzonderheden als oude groenterassen en speciale vaste planten voor in de border. Wat verwildering mag stilaan ook. Naar natuurtuinen in

Nederland en Vlaanderen worden uitstapjes ingelegd. Ook ik beschouw mijn tuin graag als een natuurtuin. Wat een blaasjes een mens zichzelf kan wijsmaken. Alles wat in mijn tuin en boomgaard te pronken staat, is nepnatuur. Moeder Natuur, de echte dan, sluimert in de bodem. Ze wacht tot ik het tuinbeheer opgeef. Dan toont ze haar ware gelaat, via de wortelbank, een veelkoppig monster dat ik 's zomers met moeite in bedwang hou. Als zij aan de bak komt, mogen de tientallen meters wortelslierten van de grote brandnetels vrij woekeren. Na één zomer al is de boomgaard niet meer te herkennen, want grotendeels omgetoverd in een veld manshoge brandnetels. Ook de scheuten vlier, die elk voorjaar als uit de grond komen gekropen, krijgen vrij spel. Ze zetten er vaart achter, zoals vlieren dat kunnen. Na vijf jaar is van een boomgaard geen sprake meer, wel van een vlierenbos met hier en daar wat verkommerende fruitbomen. Moeder Natuur juicht. Er zit nog meer in haar toverdoos. Het vijftiende? Dat laat ze lekker verlandend.

Zo ver komt het echter niet, ik heb allang ingegrepen. Ook in onze 'natuur' gaat het zo. Alles wat we natuur noemen, knotwilgen, bronbosjes, Scheldemeersen, de purperen hei: laat moeder Natuur doen en er schiet na honderd jaar niet veel van over. Evenmin op die schaal laten we de natuur haar gang gaan. We doen aan beheer. Wat niet belet dat er een probleem is. Wie aanbidt nu een godin, maar knipt eerst haar vleugels af? Voer voor filosofen.

De eerste pasjes van wat moeder Natuur in haar mars heeft kunnen we echter overal volgen. In de moestuin bijvoorbeeld, waar ieder jaar het onkruid opnieuw opschiet. De eerste spelertjes in een verhaal dat doorloopt tot het oerbos, maar nooit tot het einde wordt verteld. Jammer.

WILDE PLANTENBEURS

op moederdag: moeders in de bloemetjes !

BOURGOYEN - OSSEMEERSEN

doorlopend verkoop van planten

tips voor de aanleg van een natuurlijke tuin
informatie over plantgoed

geleide wandelingen door de Bourgoyen

knotsgekke meespeelfanfare "De Letter Geletterden"

jeudgdschrijfster Gerda Dendooven vertelt

ZONDAG 9 MEI 2004 VAN 10 TOT 18 UUR

in en rond het onthaalcentrum "De Grutto"

M. Gandhistrat 32 · Gent

organisatie: Natuurpunt Gent

info: 09/227.22.94 of gent@natuurpunt.be

Eenbes of eenappel?

Jo Buysse

Bezoekers van onze bossen in de Vlaamse Ardennen kijken in de lente vaak geboeid naar die wondere lelie met de naam Eenbes, of met haar wetenschappelijke naam '*Paris quadrifolia*'. De Nederlandse naam is uitstekend gekozen want na de bloei staat aan de top van de plant zeer opvallend één blauw berijpte tot zwarte bes boven op een steeltje. Het tweede deel van de wetenschappelijke naam 'quadrifolia' ofwel 'met 4 bladeren' is eveneens duidelijk want onder de bes staan (meestal) 4 bladeren, mooi in een krans. Maar wat heeft *Paris* met de plant te maken? Linnaeus, die de wetenschappelijke naam voor de plant koos, las in haar opmerkelijke vorm het volgende verhaal, waarin Paris een hoofdrol speelt.

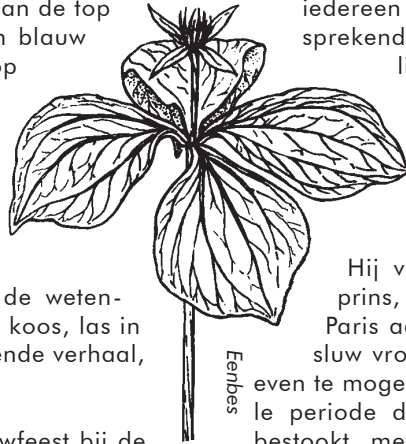
We zijn uitgenodigd op een trouwfeest bij de antieke Grieken. Niet zomaar een trouwfeest maar een echtverbintenis tussen Thetis, een godin, en Peleus, een doodgewone sterveling. Hoe het kwam dat Thetis zo onder haar stand moest huwen is een verhaal apart maar het had te maken met een maatregel van oppergod Zeus, die het moeilijk kon verteren dat Thetis hem voor een slippertje had afgewezen. De zaak werd nadien uitgepraat en uiteindelijk kon Thetis wel akkoord gaan met Peleus als echtgenoot. Peleus was dan wel geen god maar toch een opperbeste vent met op zijn strafblad ocharme slechts een paar moorden, een peulschil naar antieke Griekse normen. Zeus was zelfs een opgemerkte gast op het trouwfeest en ook alle andere goden en godinnen waren present. Of liever, eentje was er niet. De uitnodiging voor Eris, de godin van de twist, was blijkbaar niet op zijn bestemming geraakt. Officieel kreeg de antieke post de schuld maar tijdens de receptie kon een nuchtere verstaander uit een knipoog links en rechts duidelijk opmaken dat de brief opzettelijk nooit was verstuurd. Eris kon er niet om lachen en liet dat ook fijntjes merken...

Toen er zich een groepje gevormd had met de

godinnen Hera, Athena en Afrodite, allemaal goddelijke schoonheden, rolde pardoes voor hun voeten een gouden appel. Peleus die net in de buurt was raapte de vrucht galant op en las meteen ook op het bijhorende briefje: "**voor de mooiste**", getekend: Eris... Er volgde, zoals goed te verstaan is, hevig gekibbel. Elke godin vond zichzelf de mooiste en wou dus de appel. Een wijze genodigde stelde uiteindelijk voor om een scheidsrechter aan te duiden, wat door iedereen aanvaard werd. Als vanzelfsprekend dacht men daarbij onmiddellijk aan Zeus, een notoir kenner van vrouwelijk schoon, om de (twist)appel eventjes toe te wijzen. Maar Zeus, niet van gisteren, zag al twee enorme buien hangen, welke keuze hij ook zou maken.

Hij vond dat Paris, een Trojaanse prins, er nog meer verstand van had. Paris aanvaardde de opdracht, maar sluw vroeg hij om zijn keuze toch nog even te mogen uitstellen. In de pre-electoraal periode die hierop volgde, werd Paris bestookt met allerlei kiesbeloften: Hera beloofde hem grote rijkdom en macht, Athena beloofde wijsheid en roem en Afrodite beloofde hem de mooiste vrouw. Paris koos voor het laatste ('dwaselijk' zegt C.A. Backer in zijn Verklarend Woordenboek van Wetenschappelijke Plantennamen) en hij wou graag Helena, de allermooiste vrouw uit de oudheid. Dat Helena reeds getrouwd was met koning Menelaos vond Afrodite een gemakkelijk te nemen hindernis, en zij hielp Paris om eerst Helena te schaken en om daarna met zijn verovering naar Troje te vluchten. De gevolgen waren niet mis: dit was het begin van de beroemde Trojaanse oorlog, de enige waarachtige moeder van alle oorlogen.

En wat zag Linnaeus dan wel in de vorm van onze Eenbes? Wel, de bes bovenaan de plant is natuurlijk de twistappel terwijl de 4 bladeren daaronder de 3 godinnen voorstellen samen met Paris. Mocht je een plantje vinden met slechts 3 bladeren dan vermoed ik dat Paris er door Hera en Athena woedend is afgeschud. Vind je er integendeel eentje met 5 bladeren dan kan het zijn dat je het voorrecht hebt om in dit vijfde blad ook nog de schoonheid van Helena te bewonderen...

Reeën in West-Vlaanderen

■ Pierre Hubeau

Een nieuwe zoogdierensoort voor de beide Vlaanderen of terug van weggeweest?

Een stand van zaken voor West-Vlaanderen, meer bepaald het arrondissement Ieper.

Voor 1980 waren er losse waarnemingen van Reeën die de Rijksgrens overkwamen vanuit het Steenvoordebos (Fr.) naar het Couthofdomein te Proven-Poperinge en vanuit de Zwarteberg (Fr.) naar de Doevebeekvallei te Westouter-Heuvelland. Deze Reeën werden in Frankrijk uitgezet voor de jacht. Nachtraiders en andere geïnteresseerden zorgden ervoor dat die Reeën een kort verblijf hadden in de streek.

Vanaf de beginjaren '80 kunnen we stellen dat Reeën zich definitief komen vestigen zijn in het Hoppeland, meer bepaald het Couthofdomein. Dit domein, een kleine 100 ha. bos en park met kasteel is een privaat, niet toegankelijk domein waar jaarlijks enkel een paar klopjachten doorgingen op kleinwild. Iedere buitenstaander werd uit het domein geweerd door een zeer bedrijvige en correcte jachtwachter. De populatie kon gestaag uitbreiden, had veel dekking en werd met rust gelaten. Bos en park zijn van elkaar gescheiden door een drukke weg en af en toe werd een verkeersslachtoffer gemeld.

Wanneer ik terugblik in mijn archief maak ik volgen de meldingen in mijn beheersverslagen:

- 1986: Couthofdomein: volgens de jachtwachter bestaat de reestand uit 8 ex. waarvan één verkeersslachtoffer; in het nabijgelegen Helleketelbos werd één exemplaar opgemerkt.
- 1987: Couthofdomein: reestand geschat op 10 ex., Helleketelbos: 2 ex. Te Westouter-Heuvelland in de Doevevallei: 2 ex. en zelfs in Ieper-Zillebeke reeds 2 ex. gezien door de plaatselijke jachtwachter.
- 1988: Couthofdomein: terug 10 ex. geschat; Helleketelbos regelmatig 2 ex. gezien. Te Heuvelland worden de Reeën niet meer gezien. Te Ieper blijft hun getal op twee.

Van dan af worden er zeer regelmatig Reeën waargenomen in en rond de bossen ten noorden van Poperinge en blijft de populatie gestaag aangroeien. Dit heeft natuurlijk ook zijn weerslag op het verhoogde aantal 'gekende' verkeersslachtoffers. Een overzicht, bijgehouden vanuit de jagerij van

1995-2003, geeft volgend overzicht: '95: 2 ex.; '96: 7 ex.; '97: 1 ex.; '98: 1 ex.; '99: 3 ex.; '00: 2 ex.; '01: 6 ex.; '02: 2 ex.; '03: 5 ex.

De meeste slachtoffers vielen in verschillende periodes van het jaar: de winterperiode (verdere verplaatsingen om voedsel te zoeken), het voorjaar (waarbij kitsen van vorige jaar worden uitgestoten en jonge bokken moeten plaatsmaken) en de bronstperiode (juli-augustus).

In 1993 worden de eerste verkeersborden geplaatst door het Couthofdomein, nu zijn overal in de regio borden geplaatst waar wegen lopen door bossen. Vanuit de jagerij worden in 1996 geurmarkeringen aan paaltjes en boomstammen aangebracht langs de weg door het Couthofdomein t.h.v. van de reewissels. Dit had weinig succes daar de Reeën hun wissels verlegden.

Voor de wildbeheerseenheid (WBE) Hoppeland werd in 2003 een projectsubsidie goedgekeurd voor het plaatsen van ree-wildspiegels langs de openbare wegen door de bossen in hun regio.

Voor 2001 werd in 2000 een eerste aanvraag gedaan tot afschot voor Ree in West-Vlaanderen. Dit werd evenwel geweigerd, zelfs in beroep, daar de aanvragers hun aantallen niet konden staven door telgegevens en om de reestand de kans te geven zich verder uit te breiden over West-Vlaanderen.

Onder impuls van het IBW werd in 2001 gestart met een ree-inventarisatieproject Vlaanderen waarbij de WBE-Hoppeland deelneemt. Jaarlijks worden in het voorjaar vier tot zes wandelingen in de bossen afgelegd via vaste trajecten (11 in het Hoppeland) waarbij de reewaarnemingen worden genoteerd volgens de afgelegde afstand, de zogenaamde KM-indexstellingen.

Vanaf 2002 werd de samenwerking opgestart met de jagerij, IBW en Bos & Groen om tellingen te organiseren: zes voorjaarstellingen (maart-april) vanuit verschillende posten net buiten de bossen en vier zometellingen (augustus-september) buiten de bossen en buiten de dekking (maïsakkers).

In overleg met het IBW heeft Bos & Groen van de jagerij geëist dat, vooraleer een aanvraag tot afschot werd ingediend, ze met telgegevens hun aanvraag dienen te staven. Deze tellingen worden in gezamenlijk overleg gepland en gecontroleerd door de boswachters.

In 2003 werd telkenmale geteld vanuit meer dan 20 telposten (hoogzit, vanuit wagen of achter camouflage-net) rond meer dan 250 ha bos. Gemiddeld werden 50 Reeën geteld die uit dekking kwamen, wetende dat niet alle Reeën naar "buiten" komen. Deze tellingen geven ons een beter idee hoe we de afschotaanvragen

Ree

foto: Philip Vergeylen

dienen aan te pakken. De laatste drie jaar werd afschot toegestaan, weliswaar zodanig dat de populatie in deze regio er niet onder lijdt en er nog mogelijkheden blijven om uit te wijken naar andere potentiële leefgebieden (verhouding afschot t.o.v. aantal geboren kit-
sen).

In opdracht van het IBW wordt van elk geschoten ex. de organen, één onderkaak en een stuk oor verzameld voor verschillende doeleinden (controle parasieten, algemene gezondheidstoestand, leeftijd, DNA-onderzoek...).

De aanwezigheid van Reeën in de streek gaat niet onopgemerkt voorbij. Grofweg kunnen we stellen dat binnen het arrondissement leper de populatie Reeën op dit moment zeker boven de honderd exemplaren ligt. De betrokken jagers organiseren tellingen: ze zijn veel aanwezig in hun jacht, schrikken potentiële stroppers af, recreanten en boeren zien ze regelmatig, autobestuurders komen er af en toe mee in aanraking, bosbouwers zien hun natuurlijke verjonging teniet gaan in de bossen...

Vanuit het RLWH i.s.m. WBE, Natuurpunt en Bos & Groen zijn observatiewandelingen georganiseerd om de geïnteresseerde burger vertrouwd te maken met de Reeën in de streek. Dit jaar is een thesisstudent bio-
ing. een studie bezig rond dekking en aanwezigheid van Reeën binnen de regio, want dekking behelst in Vlaanderen niet alleen de bossen maar ook vele ha maïsakkers. Dit heeft als gevolg dat ook hier zich het fenomeen 'veldreeën' begint voor te doen; d.w.z. Reeën die het bos niet meer opzoeken voor dekking maar gewoon in open veld blijven leven.

Tot slot kunnen we stellen dat het goed gaat met de Reeën binnen de regio, de populatie breidt steeds verder uit, tellingen vanuit de jagerij deïnen verder uit naar andere WBE's en overal in West-Vlaanderen kan men nu, met een beetje geluk, Reeën waarnemen.

Opsporing verzocht: Ree in het vizier

Nieuwe soort voor Brakel - Everbeek

Koen Van Den Berge

In weerwil van de algemene trend van achteruitgang van onze Vlaamse natuur (de uitbouw van onze reservaten doet gelukkig de snelheid van achteruitgang wat afnemen...), doen sommige soorten het de laatste jaren beter. De redenen daartoe zijn niet altijd duidelijk; soms is dit het resultaat van een ingewikkeld samenspel van meerdere (ecologische) factoren. Zo ligt de klimaatsopwarming ongetwijfeld mede aan de basis van het oprukken van meer 'zuidelijke' soorten (insecten, planten...). Of zo'n soort dan al dan niet daadwerkelijk een trendbreuk kan realiseren, hangt dan vaak af van andere, noodzakelijke of begunstigende omstandigheden. Een zuidelijke libelsoort zal bvb. niet gebaat zijn met een klimaatsverzachting, als hier inmiddels alle geschikte voortplantingspoelen gedempt zijn. Omgekeerd kunnen verschillende factoren elkaar onderling ook gaan versterken - wanneer bvb. de klimaatsgestuurde opmars samenvalt met een globale verbetering van de waterkwaliteit. Wat de onderlinge verhouding is in de bijdrage tot bepaalde trends, valt niet altijd makkelijk uit te maken.

We kennen inmiddels allemaal wel een aantal voorbeelden van recente successtory's. Onder de zoogdieren is de Vos wellicht het meest pertinente, maar ook bvb. de Steenmarter is een analoge weg gegaan. Omdat zoogdieren doorgaans een verborgen levenswijze hebben, duurt het nogal eens een poos vooraleer we de verandering in de gaten (...) krijgen. Met het nodige voorbehoud kan momenteel gewaagd worden van een inkomen van het Ree als

veegbomen

foto: Koen Van Den Berge

'nieuwe' soort in onze bosgebieden van de Vlaamse Ardennen. Zowel bvb. in het Raspailbos-complex (Geraardsbergen) als in het Hayesbos-Levierbos (Everbeek, Flobecq) is de soort momenteel zeer zeker gevestigd.

Het voorbehoud slaat op meerdere aspecten. Vooreerst zijn er doorheen de voorbije decennia wel altijd signalementen van Reeën geweest, terwijl de soort in Vlaanderen hier ooit algemeen voorkwam. Zij raakte evenwel reeds ca. twee eeuwen geleden uitgeroeid in de periode na de Franse Revolutie, - zie 'Bossen van Vlaanderen' -, zodat zij grosso modo nog slechts in oostelijk Vlaanderen (Limburg, delen van Antwerpen en van Vlaams Brabant) als 'standwild' kon worden beschouwd. Een opmerkelijke verandering sinds de jaren '80, is het ontstaan van een behoorlijke populatie in zuidelijk West-Vlaanderen (Heuvelland, Ieper,...), als een areaaluitbreiding vanuit Noord-Frankrijk waar de reedichtheid zeer hoog is. Oost-Vlaanderen, met o.m. de Vlaamse Ardennen, bleef evenwel verstoken van een eigenlijke herkolonisering. De verhalen en geruchten over weg-gestroopte (individuele) Reeën, gespreid in de tijd over enkele decennia, bieden ongetwijfeld minstens voor een deel daarvoor de verklaring.

De laatste jaren lijkt de frequentie van meldingen toe te nemen (en dit ongeacht enig naïjlingseffect van het onderzoeksproject rond begrazing in Ename, waarbij halfweg de jaren negentig enkele exemplaren werden losgelaten). Het stijgend aantal waarnemingen dient echter voldoende kritisch te worden benaderd. Nooit eerder werden immers zoveel Damherten gehouden en gekweekt dan nu. Derhalve konden ook nooit eerder zo frequent Damherten ontsnappen - en weken- of maandenlang in vrijheid gedijen - dan nu.

Voor wie voldoende vertrouwd is met beide soorten, is onderlinge verwarring nauwelijks mogelijk: een Damhert heeft die typische witte 'Bambi-vlekken' op zijn vacht, een (volwassen) Ree heeft dat niet. Damherten zijn bovendien toch wel een behoorlijk stuk groter dan Reeën, en hebben verder bvb. ook een duidelijke staart, die bij Reeën ontbreekt. Natuurlijk moet je daarvoor het beest al in relatief goede omstandigheden kunnen observeren - een plots wegflietsend dier op enige afstand of in het halfdonker laat zeker niet altijd toe het onderscheid te maken. Bovendien moet terdege

rekening worden gehouden met de donkere (melanistische) vorm van Damherten: exemplaren die gèèn vlekkenpatroon hebben, maar een egaal donkergrijze vacht. Het zijn, bij de talloze kweekpopulaties, hoegenaamd gèèn grote uitzonderingen. Ook de grootte wordt steevast verkeerd ingeschat, waarbij Reeën zonder verpinken het formaat van een Damhert worden toebedacht. Omgekeerd wordt een volwassen Ree - in werkelijkheid niet groter dan een geit - heel klassiek als een 'jong' bestempeld. Overigens passeren jonge Damherten onvermijdelijk het stadium van het werkelijke formaat van een Ree.

Kortom: aandachtspunten genoeg om zichtwaarnemingen van 'reeën' steeds met nodige kritische - en diplomatische! - benadering bij de waarnermer te bevragen.

Naast zichtwaarnemingen is er natuurlijk ook de mogelijkheid tot spoorwaarnemingen. Met 'sporen' zijn niet alleen pootafdrukken of prenten bedoeld, maar ook bvb. keutels of andere aanwijzingen van de (recent-voorbije) aanwezigheid van een dier.

Het onderscheid tussen pootafdrukken van enerzijds (jonge) hinds of jonge bokken van Damhert en anderzijds van Reeën (of zelfs van een schaap of geit op wandel...), is evenwel alweer een hachelijke zaak. Goed geofende spoorlezers zullen in praktijksituaties het foutpercentage ongetwijfeld tot een minimum kunnen beperken, maar voor een modale natuurliefhebber zal de pootafdruk al gauw vrij 'perfect' dienen te zijn (wat uiteraard niet altijd het geval is) om voldoende goed te kunnen worden vergeleken met het bij de hand gehouden tekst- en plaatjesboek. En dan nog zal de foutmarge niet te onderschatten zijn... Analooq is ook bij het vinden van keutels het onderscheid vaak moeilijk of zelfs niet met zekerheid te maken.

Eén van de meest betrouwbare aanwijzingen voor het voorkomen van Reeën zijn de zogenaamde veegbomen: jonge boompjes van zowat een centimeter diameter, die door de bokken gebruikt worden om met hun gewei tegen aan te schuren. In het voorjaar (vanaf maart tot mei) gaan de bokken hun volgroei gewei 'vegen', d.i. van de 'basthuid' ontdoen door het tegen buigzame boompjes (vaak Lijsterbes, berk, naaldboom) te wrijven. Daardoor ontstaat een ontschorste zone op het stammetje, meestal op 20-50 cm hoogte. Voor wie

zich daar een zoekbeeld van vormt, valt deze witte, kale zone vrij goed op. Bovendien zal een (groot) deel van het boompje daardoor afsterven en gaan de bladeren verdorren aan de twijgen, wat het zoekbeeld nog kan versterken.

Later op het seizoen, tijdens de zomer, zal de bok dit gedrag blijven aanhouden, en regelmatig nieuwe boompjes gaan vegen als territoriumafbakening naar soortgenoten toe. In de huid tussen de geweistangen bevinden zich namelijk geurklieren, die door soortgenoten gemakkelijk herkend worden.

Bij dergelijke veegbomen is vaak ook (maar niet altijd) een typische krabplek op de grond te zien. Tussen de hoeven bevinden zich immers eveneens geurklieren.

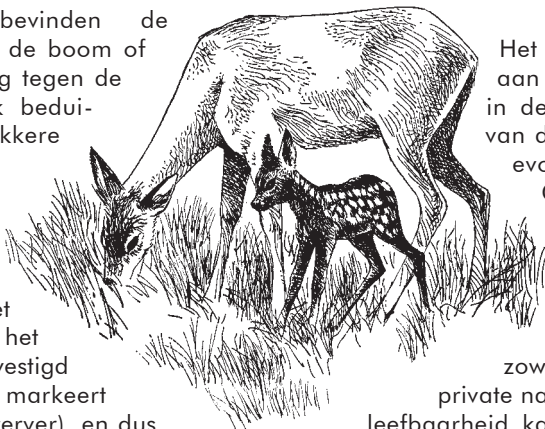
Verwarring met Damherten is hier uitgesloten: zij vegen hun gewei pas in de late zomer of herfst, bovendien bevinden de geschonden delen aan de boom of struik zich nooit zo laag tegen de grond en worden ook beduidend grotere en dikkere bomen uitgekozen.

Het nadeel van dit spoortype is dat het alleen door de bokken wordt achtergelaten. Het voordeel is evenwel dat het meteen duidt op een gevestigd dier dat zijn territorium markeert (en niet zomaar een zwerver), en dus op (een begin van) populatieopbouw. Een (belangrijk) bijkomend voordeel is dat het een 'permanent' spoor is: eens gevonden blijft het weken en maanden zichtbaar - en dus, bij twijfel, langdurig verifieerbaar. Bij deze dan ook een oproep tot een verhoogde waakzaamheid op dit type van reesparen!

Hoewel er weinig systematiek te vinden valt in de plaatsen waar dergelijke veegboompjes zich allemaal (kunnen) bevinden, valt zeker uit te kijken op plaatsen waar landschappelijke micro-structuren (bosranden, paadjes, kruispuntjes,...) natuurlijke herkenningspunten genereren.

Tot slot nog iets over de uitbreiding van het Ree in Vlaanderen. Sinds het einde van de jaren zeventig neemt de reestand alsmar toe, zowel in areaal als in dichtheid. Deze toename is wellicht in belangrijke mate terug te voeren op de verander-

de jachtwijze op deze soort. Sinds de eerste helft van de zeventiger jaren mogen Reeën immers uitsluitend bij zogenaamde sluip- of loerjacht (i.p.v. drijfjacht) en met de kogel (i.p.v. met hagelpatronen) bejaagd worden. Enerzijds resulteerde dit rechtstreeks in een verminderd afschot, met lokale dichtheidsverhoging en later uitzwerving als gevolg. Anderzijds geldt als onrechtstreeks effect dat Reeën, bij deze 'discrete' jachtvormen, de mens minder met gevaar gaan associëren. Het wegvallen van dit vijandbeeld leidde ertoe dat Reeën verder gingen doordringen in gebieden en op plaatsen waar zij voorheen gewoon niet durfden te komen (bv. tuinen van villawijken in de buurt van bossen). Deze uitbreiding van 'benutbare ruimte' maakte niet alleen een lokale populatietoename mogelijk, maar opende tegelijk nieuwe uitzwervingswegen.

Het mogelijk definitief vaste poot aan de grond krijgen van het Ree in de brede zuidelijke bosgordel van de Vlaamse Ardennen, is een evolutie om naar uit te kijken.

Gevestigde populaties bevinden zich in Henegouwen op overbrugbare afstand, terwijl stilaan ook een behoorlijk netwerk aan beschermde terreinen - zowel van de overheid als van de private natuurbescherming - de nodige leefbaarheid kan bieden. Daarbij gaat het uiteraard niet alleen om kwantiteit (oppervlakte) van deze terreinen, maar ook om hun kwaliteit. Het laten ontstaan van ruigtes en 'wastines', en de vervaging van bosranden zijn daartoe bv. gunstige processen. Maar bovenal dient gewaakt te worden op het garanderen van voldoende rust in deze gebieden. Ook de meest 'zachte' recreanten - de wandelaars met al dan niet een hond aan de lijn - zullen hopelijk beseffen en aanvaarden dat de laatste ene reservaatkern niet met een (zoveelste) wandelpad mag worden ontsloten. Wedden dat zij dan, binnen afzienbare tijd, vanop enige afstand evenveel of méér zullen kunnen genieten van het beeld van een rustig knabbelend Ree in de avondlijke, vage bosrand.

(waarnemingen: Koen.VanDenBerge@lin.vlaanderen.be)

JNM-Leievallei

Dries Hubrechts

Het nieuwe werkjaar van onze JNM-afdeling heeft nog niet zo lang geleden zijn take off genomen. Dit wil niet alleen zeggen dat er ons opnieuw een spetterend jaar te wachten staat, maar ook dat ons bestuur een wissel onderging. Hierdoor wordt onze JNM-afdeling vandaag door nog meer geëngageerde jongeren gedragen.

Dit jaar hebben we padden veilig de straat over geholpen, zijn we op dagtocht geweest naar de Ardennen, hebben we allerlei nestkasten geknutseld (en pannenkoeken gegeten, het waren lekkere hoor!) en hebben we mezenbolletjes gemaakt (met onze jongste leden). Er volgen opnieuw heel wat leuke activiteiten. Al de jongeren, tussen de 8 en 25 jaar, die kennis willen maken met de topste jeugdbeweging van het land, zijn welkom op één van de hieronder vermelde activiteiten. Hopelijk tot dan!

Al de jongeren met interesse, kunnen zich gratis lid maken voor een proefperiode van 3 maanden. Dan ontvang je naast het nationale JNM-tijdschrift, ook ons plaatselijke boekje "De Woelmuis". Je hoeft enkel je naam, telefoonnummer, adres, leeftijd en je emailadres door te geven aan:

Dries Hubrechts, Beekstraat 23, 9800 Deinze. tel: 09/386.56.06; dries_hubrechts@yahoo.com

■ Een avondje over uilen en braakballenpluizen, vrijdagavond 16 april (12-25 jarigen).

Wie zou niet graag wat meer willen weten over deze (wijze) vogelsoort. Met z'n grote ogen, scherpe klauwen en uitzonderlijk gehoor is hij de koning van de nacht. Geen enkele muis of ander prooidier is nog veilig als hij op jacht gaat. Het geheel wordt ingeleid door een korte didactische diareeks waarbij Norbert Desmet, uilenkenner in hart en nieren, een woordje uitleg geeft. Als afsluiter volgt een braakballenpluismoment, zo kunnen we zien met welk voedsel welke bepaalde uil zich voedt. Verantwoordelijke: Dries (09/386.56.06). Afspraak: Al dit fraais heeft plaats in de Nokra (feestzaal achter de kerk van Nokere) en start om 19u00. Het einde is voorzien omstreeks 22u00. Meebrengen : EVENTUEEL (oude) tandenborstel, pincet, loep of vergrootglas, binoculair.

■ Zomerkamp, van zaterdag 31 juli tot zaterdag 7 augustus (12-25 jarigen).

Ook deze zomervakantie gaan we met ons afdelingske op kamp. En ditmaal naar de Virion, (Ardennen). Meer informatie volgt in "De Woelmuis" (indien je dit boekje wilt ontvangen, laat dit weten aan Dries).

JNM-ers ondereen

foto: Dries Hubrechts

Beheerswerk door JNM

foto: Dries Hubrechts

Fluitenkruid

foto: Frederik Vandaele

Korenbloem

foto: Gunther Groenez

Wilde hyacint

foto: Gunther Groenez

Bosanemoon

foto: Frederik Vandaele

Kolibrievlinder

foto: Ivan Steenkiste

Middelste bonte specht

foto: Gerard Mornie

Turkse tortel

foto: Gerard Mornie

Kleine karekiet

foto: Ivan Steenkiste

Vernieuwde vogellijn van Natuurpunt

Sinds maandag 13 oktober 2003 werkt Natuurpunt Vogellijn met een volledig vernieuwde Vogellijn. Ze is opgebouwd uit twee nummers:

■ Natuurpunt Vogellijn: 0900/00.194 (€0,45/min.)

Je komt terecht in een portaal waar je kan kiezen uit ofwel **'bijzondere waarnemingen'** of **'trektellingen'**.

Kies je voor het eerste dan is er een verdere verfijning naar ofwel **'bijzondere waarnemingen van vandaag'** of **'buitenland'** of **'het laatste weekoverzicht'** of **'verwachtingen'**. Het luik **'trektellingen'** splitst nog in **'trekgegevens van vandaag'** of **'buitenland en verwachtingen'**.

De vogellijn geeft informatie over zeldzame waarnemingen en opvallende fenomenen zoals bijvoorbeeld massale trek. Zij werkt via een antwoordapparaat waarop dagelijks nieuwe uitgaande boodschappen worden ingesproken. Het vogelnieuws is constant te raadplegen.

■ Natuurpunt Inspreeklijn: 0800/11.194 (gratis nummer).

Eigen waarnemingen, informatie, vragen of andere gegevens kunnen nu **gratis ingesproken** worden. Geef hierbij zoveel mogelijk informatie en vergeet niet je naam en telefoonnummer te vermelden zodat we je, in geval van onduidelijkheden, kunnen contacteren.

De keuze voor een professionele aanpak hield voor ons in dat er verschillende simultane lijnen ter beschikking moeten staan zodat u het nieuws kan raadplegen wanneer u maar wil. Gedaan met de lange wachttijden en het steeds opnieuw trachten in te bellen.

Elk nieuw en breed systeem is echter vatbaar voor kinderziektes. Daarom ontvangen we graag alle mogelijke opmerkingen zodat we het geheel kunnen verfijnen en afstemmen op de wensen van jullie, de vogelkijkers.

Gerald Driessens en de Natuurpunt Vogelwerkgroep

Vroege vogels in 2004

Ook dit jaar doet de vogelwerkgroep mee aan het **fenologie-project**. De eerste waarneming van de verschillende zomervogels kunnen jullie noteren in de lijst op de wikkel. Waarnemingen buiten onze regio mogen uiteraard ook op deze lijst, het project loopt immers over heel Vlaanderen. Op de lijst werden de zeer zeldzame zomervogels weggelaten,

mocht je toch één van deze soorten waarnemen, dan kun je deze uiteraard ook noteren op één van de lege plaatsen.

Waarnemingen moeten ten laatste voor 15 augustus opgestuurd worden naar Heirweg Bart, Noenendal 11 te 9700 Oudenaarde.

E-mail: bart.heirweg@pandora.be.

Vlaamse Ardennendag

Velen zullen zich afvragen wat er dit jaar gebeurd is met onze vertrouwde samenkomst eind april. De grote manifestatie te Mechelen, de Dag van de Aarde op zondag 25 april (zie wikkel) komt dit jaar in de plaats maar vanaf volgend jaar zijn we er weer! Dit jaar worden in alle stilte zes groepen niet-Natuurpunten begeleid door onze gidsen in onze b(l)oeiende natuur, maar we dachten dat Mechelen dit jaar voorrang had.

VOC Lierde vzw dankt nieuwe leden

Het opvangcentrum voor vogels en wilde dieren 'VOC Lierde vzw' dankt van harte iedereen die na de oproep in vorige Meander lid is geworden.

Marnic laat Ransuil vrij

foto: Johan Cosijn

Eén van de bestaansvoorwaarden voor deze kersverse vzw is het hebben van minstens 350 leden-sympathisanten. Daarom willen we vanuit het afdelingsbestuur van Natuurpunt Zwalmvallei nogmaals een warme oproep doen om ook lid te worden van deze vzw, en dit voor het (symbolisch) bedrag van €5. Als lid ontvangt u tevens een driemaandelijks contactblaadje, waarin u zowat het wel en wee van het centrum kan volgen. Uiteraard bent u steeds welkom in

het centrum zelf. Daartoe worden enkele bezoekersgelegenheden voorzien.

Voor meer informatie kan u steeds terecht bij Marnic Vermeersch 055-42 61 83.

Rekeningnummer: 001-4121172-09, ten name van VOC-Lierde vzw, Langemunte 66, 9570 Lierde.

Dank bij voorbaat!

Oproep voor vlinderwaarnemingen

In het julinummer 2004 van krijgen we een artikel van André Wandels over **de Rouwmantel en de Keizersmantel**, twee prachtige vlinders die tijdens de mooie zomer van 2003 opnieuw werden waargenomen in de Vlaamse Ardennen. Hierbij doen we een oproep om ook dit jaar je vlinderwaarnemingen goed te noteren en door te sturen naar de insectenwerkgroep t.a.v. Sonja De Smeyter, Pelikaanstraat 42, 9700 Oudenaarde (tel 477/96.00.92) of GuntherGroenez, email: gunther.groenez@pandora.be.

Hopelijk zijn daar dit jaar opnieuw een aantal Rouw- en Keizersmantels bij.

Goede voornemens bij de start van het nieuwe seizoen...

Lampyris werkt mee aan, of startte zelf, enkele projecten over invertebraten.

Hieraan kan iedereen meewerken.

Op blz. 9 van in dit nummer kan je alvast wat meer uitleg vinden over de Wantsenprojecten. In een volgend nummer zal een ander project aan bod komen. Maar je hoeft natuurlijk niet te wachten om je waarnemingen door te sturen. Het volstaat om je gegevens te mailen naar de projectverantwoordelijken of te bellen naar Lampyris: 055/21.01.37.

Je kan er ook altijd terecht voor meer info.

Projectverantwoordelijken:

Zweefvliegen: Paul Pals, pals.opdebeeck@pi.be

Wantsen: Johan Rommelaere, j.Rommelaere@pi.be

Vlinders: Sonia De Smeyter, Gunther.Groenez@pandora.be

Slakken: Ronny De Clercq, ronnydeclercq@pandora.be

Glimwormen: Anne Fobert, lampyris.anne@pandora.be

Alvast bedankt voor jullie medewerking.

Ook al gezien?

■ Jan Van Everbroeck

Het is dinsdag, 23 december 2003. Vanuit mijn zolder in de Gaston de Grootelaan te Nazareth kijk ik uit op de weide achter mijn tuin waar 9 schapen lopen. Ze grazen er altijd maar nu werd mijn aandacht toch speciaal getrokken. Uit een hoge populier, achter in mijn tuin, vloog een Ekster op die neerstreek op de rug van één van de schapen. Het beest bleef er rustig bij, ook toen de Ekster rug en flanken zorgvuldig inspecteerde en er blijkbaar af en toe iets lekkers uitpikte. Na enkele minuten begon hij aan schaaft nummer twee en zo ging hij het groepje af. De Eksters zijn wel thuis in mijn tuin, ze nestelen er elk jaar en ik zie ze ook vaak rondneuzen op die weide. Ik heb wel eens gehoord dat kraaiachtigen insecten zoeken op runderen. Maar heeft iemand dit ook al op schapen gezien?

Rode patrijs

Wie dacht dat nog een nieuwe soort onze avifauna kwam vervoegen heeft het mis voor maar toch: op 19 maart vond ik te Kwaremont een verkeersslachtoffer van deze soort, een prachtig uitgekleurde vogel maar met het topje van zijn bovensnavel te kort. Aandachtige natuur freaks weten dan dat het hier om uitgezet jachtwild gaat wat erg betreurenswaardig is omdat deze soort in zuidelijke warme streken hoort te leven. Het is de zoveelste poging van de jagers om hun patrijzen van ter plaatse terug te krijgen, ook al is het met een ander kleedje.

Braakballen pluizen

■ Norbert Desmet

De voorraden braakballen binnen het uilenonderzoek beginnen zich op te stapelen. Af en toe wordt een lading geplozen, maar het aanbod is groter dan de mogelijkheid om te determineren. We denken er aan om in het najaar een cursus braakballenpluizen te organiseren en andere geïnteresseerden warm te maken om meer systematisch onderzoek te kunnen doen en

ook zicht te krijgen op de zoogdierenfauna in onze streek. Drie oproepen:

■ wie braakballen vindt kan die verzamelen met naam, datum en vindplaats met korte omschrijving. Doorgeven, doorsturen of laten afhalen kan.

■ wie wenst te pluizen kan nu al de voorraden aanspreken tegen belofte dat ook de uitslagen terug keren, omdat meerdere mensen die verzamelen ook wel eens willen weten wat de uil uit hun buurt of uit hun reservaat allemaal verorbert.

■ wie in het najaar wenst te pluizen via een cursus geeft al een seintje.

We delen in de rouw van

Olga Careel en Tom Delbaere bij het overlijden van hun echtgenoot en vader Antoine Delbaere, geboren te Machelen op 25 juni 1935 en er thuis overleden op 15 januari 2004.

Georgette Jourquin, Lydie en Adèla Ghyselincq bij het overlijden van hun echtgenoot, vader en broer Leon Ghyselincq, op 8 februari 2004. Leon was de stichter van 'Reizen Scheldevallei' en was vele jaren onze vaste chauffeur bij één- en meerdaagse reizen. Bedankt Leon. Hij is nu vertrokken op zijn verste reis... zo is te lezen op de rouwbrief. Rouwadres: Fietelstraat 135, 9700 Eindhoven.

Lucien Vandoorne, bij het overlijden van zijn vader Gerard, weduwnaar van Jozefine Vanackere, geboren op 20 maart 1904. Lucien woont aan de Waregemsesteenweg 166 te 9770 Kruishoutem.

De volgende Meander...

gaat naar de drukkerij op 1 juli. Teksten moeten bij de redactie binnen zijn **ten laatste op donderdag 10 juni**. Foto's verwachten we ten laatste op **vrijdag 18 juni**. Wacht echter niet tot het laatste ogenblik, zo geef je de redactie wat meer ruimte. Foto's stuur je bij voorkeur naar Frederik Vandaele: tel. 0472/90.58.07 email: frederik.vandaele@pandora.be

Voor de kaft komen alleen die beelden in aanmerking die tenminste 2000 pixels hoog en 1750 pixels breed zijn.

uw kwaliteitsfoto's in 1 uur

Koen Snauwaert

SPECTOR

NIKON - OLYMPUS

Stationstraat 63 - 8790 Waregem
Tel. 056 60 90 38 - 056 60 52 16

optiek
Van Ommeslaeghe

Nederstraat 20
9700 Oudenaarde
055 31 18 01

de speciaalzaak voor
verrekijkers, telescopen,
sterrenkijkers

grote keuze, alle merken
speciale condities voor Natuurpunt-leden

Triodos Bank

*toonaangevend in ethisch bankieren
helpt meerwaarden ontwikkelen
in de samenleving*

afgevaardigde agent:

Paul Pals
Nieuwpoort 4
9660 Brakel
Tel. 055 42 56 92

Office Partners

méer dan complete kantoorinrichting

**gratis catalogoog
& info folder
professioneel advies
op maat**

<http://www.officepartners.be>
e-mail: officepartners@skynet.be

Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel. 055 30 41 13 - Fax. 055 30 91 13

LE ROY RINASSUR BVBA

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
email: rinassur@tiscalinet.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839

**ALLE BELEGGINGEN
LENINGEN
VERZEKERINGEN**

**Boomkwekerij
DE BOCK LV**

Wij zijn specialisten in:

*Sierheesters, Rozen, Bamboes,
Vaste planten, Coniferen, Sierbomen,
Haagplanten, Fruitbomen.*

Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde-Nederename

Tel. 055 30 24 80 (bedrijf)
Fax. 055 31 35 83

TUINAANLEG

specialiteit

opritten en terrassen
onderhoud - boomkwekerij

**tuinarchitect
VAN COLENBERGHE ERIC**

Pontstraat 72
9870 Zulte
Tel / Fax 056 60 40 21

Solid partners, flexible solutions

Naamloze vennootschap
Warandenberg 3
B-1000 Brussel
B.T.W. BE 403.199.702
H.R. Brussel nr. 76034

Met uw advertentie op deze
plaats bereikt u bijna 2000
abonnees en een veelvoud
aan lezers.

Stuur of bel uw teksten naar de
redactie.

**Uw zaak en de natuur
worden er beter van.**

**TUINAANLEG
EN
ONDERHOUD**

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9-9890 Vurste
Tel. 0497 430 179

BOEKHANDEL

Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel. 055 31 44 77
Fax. 055 30 03 45